

Pk-yritysbarometri

syksy

2010
2010
2010
2010
2010
2010
2010
2010
2010
2010
2010
2010

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera Oyj sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät yhteistyössä pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä kuvaavan Pk-yritysbarometrin kaksi kertaa vuodessa. Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raporteina.

Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoitain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraporteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Syksyn 2010 Pk-yritysbarometri perustuu 3900 pk-yrityksen vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja

kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä. Barometrin kyky ennakoita talouden suhdannekäänteitä on ollut varsin hyvä.

Tässä raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia. Lisäksi tarkastellaan yritysten rahoitustilannetta, kasvuhakuisuutta sekä potentiaalisia omistajanvaihdoksia. Syksyn barometrissa on kysytty myös yritysten kehittämistarpeista ja kehittämisen esteistä.

Edelleen on ajankohtaista selvittää yritysten maksuvalmiustilannetta ja luottomarkkinoiden toimivuutta. Kuinka pk-yritykset ovat sopeuttaneet toimintaansa talouskriisissä ja ovatko tarpeet sopeuttamistoimille poistuneet? Kuinka korkealle ovat odotukset nousseetkaan syvän pudotuksen jälkeen?

Helsingissä 7.9.2010

Jussi Järventaus
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Pauli Heikkilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Kalle J. Korhonen
alivaltiosihteeri
Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiivistelmä

Suomalaiset pk-yritykset ovat kestäneet talouskriisin olosuhteisiin nähden hyvin. Lähiajan odotukset olivat toiveikkaat jo edellisessä, alkuvuoden barometrissa. Talouden tila on aivan viime kuukausina kohentunut, joten toiveikkoudelle oli katetta. Nyt odotukset ovat edelleen nousseet. Lähimmän 12 kuukauden suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on +40, jota korkeampia lukemia on barometrissa nähty vain 1990-luvun laman jälkeen. Lähes puolet pk-yrityksistä näkee suhdanteiden paranevan ja vain 7 prosenttia pelkää niiden heikkenevän.

Korkeaa saldolukua selittää talouden alkanut toipuminen sekä viime vuoden erittäin matala lähtötaso. Kansantalouden nousu etenee yritysten kokoluokittain siten, että toiveikkaimpia ovat suuret, vähintään 50 henkeä työllistävät pk-yritykset. Vain 2 prosenttia näistä yrityksistä näkee suhdanteiden heikkenevän.

Toimialoitain oleellisin muutos edelliseen kyselyyn nähden on se, että rakennusosalalla odotukset ovat jääneet jälkeen muista aloista. Rakentaminen on kasvussa, mutta alan pienet yritykset kokevat kilpailutilanteen vaikeaksi. Erityisesti harmaa talous on vakava ongelma alan pk-yrityksille.

Enemmän liikevaihtoa, korjaantuvaa kannattavuutta

Yli puolet pk-yrityksistä odottaa liikevaihtonsa kasvavan lähimpien 12 kuukauden aikana. Liikevaihdon näkymiä kuvaava saldoluku nousi lukemaan +46, jota korkeampia noteerauksia on nähty vain nousukausien parhaina aikoina. Viime vuoden huiman pudotuksen jälkeen tarvitaan kuitenkin useita korkeita saldolukuja peräkkäin ennen kuin liikevaihdon taso euroissa on ehtinyt palautua hyväksi.

Mitä suuremmasta pk-yrityksestä on kyse sitä varmempi se on liikevaihtonsa kasvusta: vähintään 50 henkeä työllistävästä yrityksistä peräti 75 prosenttia arvioi liikevaihtonsa kasvavan seuraavien 12 kuukauden kuluessa.

Odotukset kannattavuuden kehityksestä palautuivat talouskriisiä edeltäneelle tasolle. Saldoluku kohosi 11 yksiköllä lukemaan +32. Tässäkin on syytä korostaa, että saldoluku kuvaa muutoksen suuntaa, ei kannattavuuden tasoa.

Kannattavuuden paranemista kuvaa sekin, että pk-yritykset arvioivat omien lopputuotteidensa hintojen nousevan palkkoja nopeammin. Vielä alkuvuonna hinta- ja palkkaodotusten keskinäinen järjestys oli päinvastainen.

Toimialoitaiset erot kannattavuusnäkymissä ovat jälleen kasvaneet. Teollisuus on muutoksen kärjessä, mutta rakennusala aiempaa selvemmin muiden toimialojen alapuolella.

Investointeja harkitaan, henkilöstöä lisätään

Alkuvuoden barometrissa niukasti plussalle nousut investointiodotusten saldoluku koheni vielä hieman tasolle +7. Se kertoo silti edelleen varovaisista investointisuunnitelmista. Odotusten nousu tuli suurelta osin kaupan alalta.

Kaikilla toimialoilla yhteensä 22 prosenttia pk-yrityksistä arvioi investointiensa kasvavan lähimmän 12 kuukauden aikana. Osuus on täsmälleen sama kuin edellisessä barometrissa. Investointien kasvuodotusten tasaantuminen johtunee ainakin osittain yritys- ja osinkoverotuksen uudistamissuunnitelmista. Pelko yrittäjien verotuksen kiristymisestä pidättelee investointeja, vaikka yleinen talouden tila on parantunut, ja pk-yritysten omat odotukset sekä suhdanteista että liikevaihdon kasvusta ovat vahvat.

Positiiviset arviot liiketoiminnan kehityksestä heijastuvat myös henkilöstöodotuksiin, joiden saldoluku nousi edelleen 5 yksiköllä tasolle +17. Samalla toimialoitaiset erot kapenivat. Myönteistä on myös se että kaikilla toimialoilla henkilöstön määrän arvioi laskevan alle 10 prosenttia yrityksistä. Oleellisin muutos alkuvuodesta oli teollisuuden saldoluon nousu toimialojen alimmasta (+4) korkeimmaksi (+20).

Vahvimmat henkilöstöodotukset ovat kaupan ja palvelualojen vähintään 50 hengen yrityksissä. Niistä lähes puolet aikoo lisätä työpaikkojensa määrää. Aivan pienimmissä yrityksissä odotukset ovat huomattavasti vaisummat. Työnantajayritysten lukumäärään ei tämän perusteella ole näkyvissä vielääkään kasvua.

Kasvuhakuisuus on palautunut

Melkein joka kymmenes pk-yritys katsoo olevansa voimakkaasti kasvuhakuinen ja reilut 40 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksien mukaan. Talousnäkyvien kirkastuessa kasvuhakuisuus on nyt palautunut kriisiä edeltäneelle tasolle.

Kaksi kolmasosaa kasvuhakuisista yrityksistä pitää tärkeimpänä kasvukeinona usein tuotteiden kehittämistä. Lähes yhtä oleellisena pidetään myyntiin ja markkinointiin panostamista. Tämä korostuu varsinkin

kaupan alalla. Sen sijaan palvelualoilla kasvua haetaan erityisesti yhteistyön ja verkottumisen kautta.

Kysynnän riittämättömyys on väistyvä kasvun este. Sitä vastoin korkeat työvoimakustannukset nimetään vuodentakaista tilannetta useammin kasvun esteeksi.

Keskeiseksi kasvukeinoksi nimetty myynnin ja markkinoinnin osaaminen on pk-yritysten näkökulmasta myös niiden suurin kehittämisaalue. Toimialoittaiset ääripäät tässä suhteessa ovat kauppa ja rakentaminen.

Elinkaarensa alussa olevissa pk-yrityksissä koetaan, että taloushallinto ja rahoitus vaativat niiltä selvää kehittämistä. Pahin ja yleisin kehittämisen este pk-yrityksissä on kuitenkin edelleen epävarma suhdannetilanne, vaikka pahin vaihe onkin jo ohitettu.

Harkintaa rahoituksen hankinnassa

Pk-yritysten halukkuudessa hakea ulkoista rahoitusta ei ole tapahtunut mainittava muutosta kahteen edelliseen barometriin verrattuna. Joka neljäs pk-yritys suunnittele hakevansa ulkoista rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana. Harkinta rahoitussuunnitelmissa on linjassa melko varovaisten investointiodotusten kanssa. Myös valmisteilla oleva rahoitusmarkkinoiden kansainvälisen säätelyn tiukentaminen ja sen ennakoitua vaikutukset yritysluottojen hintaan sekä saatavuuteen voivat olla syynä siihen, ettei rahoituksen kysyntä näytä lähitulevaisuudessa voimistuvan.

Käyttöpääoman tarve on edelleen yleisin peruste rahoituksen hakemiselle. Toiselle sijalle nousivat kone- ja laiteinvestoinnit – ja nimenomaan niiden laajennusinvestoinnit. Rahoituksen haku yrityksen kehityshankkeisiin putosi nyt kolmanneksi.

Pk-yrityksistä 30 prosenttia on ottanut ulkoista rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana. Pankkien rooli pk-yritysten rahoittajana on vieläkin hienokseltaan vahvistunut. Viimeisen 12 kuukauden aikana rahoitusta hakeneista 77 prosenttia on hakenut sitä pankista.

Finnveran tarjoaman rahoituksen kysyntä on barometrin tulosten mukaan hieman alentunut: 24 prosenttia rahoitusta ottaneista raportoi hakeneensa sitä Finnveralta. Kysynnän lasku on tullut suhdannetilanteeseen, talouskriisin syvyyteen ja siihen liittyvien rahoitusmarkkinaongelmiin nähden melko aikaisessa vaiheessa.

Lähitulevaisuudessa rahoitusta aiotaan hakea ensisijaisesti pankeista. Finnveran tarjoaman suhdannelainan ja -takauksen kysyntä näyttää hieman vähenevän. Selvimmin tämä näkyy rahoituksen hankintaa suunnittelevissa teollisuuden pk-yrityksissä, joista 32 prosent-

tia aikoo hakea suhdannelainaa tai -takausta. Osuus on 9 prosenttiyksikköä alempi kuin kevään barometrissa. Uutena trendinä on nähtävissä pk-yritysten hitaasti kasvava kiinnostus pääomasijoittajia ja rahoitusyhtiöitä kohtaan. Varsinkin kaikkein kasvuhakuisimpien pk-yritysten suunnitelmat hakea rahoitusta pääomasijoittajilta ovat yleistyneet.

Pk-yritysten ulkoisen rahoituksen yleisyydessä ei ole viime aikoina tapahtunut oleellisia muutoksia, vaikka rahoitusmarkkinoiden toimivuus on vaihdellut jyrkästi. Edelleen hieman yli joka toisella pk-yrityksellä on lainaa joltakin rahoituslaitokselta.

Sopeutuminen jatkuu, maksuvaikeudet painavat

Noin 40 prosenttia pk-yrityksistä on talouskriisin takia joutunut sopeuttamaan toimintaansa. Sopeuttaminen on ollut sitä yleisempää mitä suuremmista ja vanhemmista pk-yrityksistä on kyse.

Myönteistä sopeuttamisessa on se, että tarve lomautuksiin on alkuvuoden jälkeen selvästi vähentynyt. Myös irtisanomiset ovat hieman aiempaa vähäisempiä. Entistä selvästi yleisemmäksi sopeutumiskeinoksi on noussut keskittyminen oman liiketoiminnan ydinalueisiin. Sopeutustoimiin ryhtyneistä 30 prosenttia on tehnyt näin. Liiketoiminnan rönsyt on karsittu.

Sopeutumiseen ja pk-sektorin rakennemuutokseen liittyvät myös sukupolven- ja omistajanvaihdokset. Nousun jälkeen niiden osuus on parin vuoden ajan pysynyt ennallaan: 27 prosentissa pk-yrityksissä odotetaan sukupolven- tai omistajanvaihdosta seuraavien 5 vuoden kuluessa. Omistajanvaihdos tulee ajankohtaiseksi erityisesti pienissä teollisuuden pk-yrityksissä.

Talouskriisin pitkä varjo näkyy selvimmin maksuvaikeuksien määrässä. Vaikka suhdanne- ja liiketoimintänäköymät ovat selvästi kohentuneet, eivät pk-yritysten kokemat maksuvaikeudet ole vähentyneet. Viimeisten 3 kuukauden aikana maksuvaikeuksia kokeneiden osuus jopa nousi kevään barometrissa yhdellä prosenttiyksiköllä 19 prosenttiin. Normaaleissa talouden oloissa osuus on muutamia prosentteja. Teollisuudessa tilanne on alkuvuoden jälkeen vakaantunut, mutta rakennus- ja alalla maksuvaikeudet ovat yleistyneet.

Asiakkaiden ja liikekumppanien maksuvaikeuksiin on törmännyt runsaat puolet pk-yrityksistä. Muutos vuodentakaiseen tilanteeseen nähden on kuitenkin positiivinen: kasvavia maksuvaikeuksia kokeneiden osuudet ovat laskeneet kaikilla toimialoilla ja kaikenkokoisissa yrityksissä.

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjien Sypoint Oy

TÄMÄN RAPORTIN
OVAT LAATINEET
SUOMEN YRITTÄJIEN:

pääekonomisti
Timo Lindholm

tutkimuspäällikkö
Harri Hietala

Visuaalinen ilme,
kannen kuva ja taitto:
suunnittelija
Lea Hult, Suomen Yrittäjät

Painopaikka:
Painomerkki Oy, Helsinki

Sisällysluettelo

Esipuhe	1
Tiivistelmä	2
Sisällysluettelo	5
1. Pk-yritysbarometrin aineisto ja ennustekyky	6
2. Pk-yritykset kansantaloudessa	8
3. Suhdanteet	9
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	9
3.2 Liikevaihto	11
3.3 Kannattavuus	12
3.4 Vakavaraisuus	13
3.5 Investoinnit	14
3.6 Tuotekehitys	15
3.7 Henkilökunnan määrä	16
3.8 Vienti	17
3.9 Tuonti	18
3.10 Tuotantokustannukset	19
3.11 Inflaatio-odotukset	20
4. Toimintaympäristö, kasvuhakuisuus ja kehittäminen	22
4.1 Pk-yritysten kasvustrategiat	22
4.2 Pk-yritysten kehittämistarpeet ja -esteet	25
4.3 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset	28
4.4 Ulkoinen rahoitus ja sen käyttö	29
4.5 Maksuvaikeudet	33
4.6 Suhdannetilanteeseen sopeutuminen	36
5. Yhteenveto alueellisista tuloksista	39
Pk-yritysbarometrin aluejako	42

1. Pk-yritysbarometrin aineisto ja ennustekyky

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keskisuurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdannekyksymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön vaikuttavia rakenteellisia tekijöitä, kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta sekä kehittämisen tarpeita ja esteitä. Barometrissa käsitellään aina myös ajankohittaisia teemoja – tällä kertaa edelleen maksuvaikeuksia ja suhdannetilanteeseen sopeutumista.

Innolink Research Oy teki syksyn 2010 Pk-yritysbarometrin internet- ja puhelinkyselynä heinä-elokuussa 2010. Vastaajina olivat 3 900 suomalaisen pk-yrityksen edustajat. Otantakehikkona on käytetty toimialaluokitusta TOL 2008 sekä Fonecta ProFinder -yritystietokantaa. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pk-yritysten todellista rakennetta.

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n =	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	638	16
	Rakentaminen	378	10
	Kauppa	806	21
	Palvelut	2078	53
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	2029	52
	5–9 henkilöä	801	21
	10–19 henkilöä	557	14
	20–49 henkilöä	337	9
	50+ henkilöä	162	4
LIIKEVAIHTO	Alle 0,20 milj. euroa	1373	35
	0,20–0,49 milj. euroa	722	19
	0,50–1,49 milj. euroa	894	23
	1,50+ milj. euroa	883	23
ALUE (MAAKUNTA)	Helsinki	462	12
	Pääkaupunkiseutu	223	6
	Uusimaa	338	9
	Varsinais-Suomi	285	7
	Satakunta	129	3
	Kanta-Häme	181	5
	Päijät-Häme	110	3
	Pirkanmaa	444	11
	Kymenlaakso	135	3
	Etelä-Karjala	65	2
	Etelä-Savo	82	2
	Pohjois-Savo	193	5
	Pohjois-Karjala	131	3
	Keski-Suomi	225	6
	Etelä-Pohjanmaa	216	6
	Keski-Pohjanmaa	120	3
	Pohjois-Pohjanmaa	171	4
	Pohjanmaa	182	5
	Kainuu	60	2
	Lappi	148	4
VASTAAJAN ASEMA	Yrittäjä	3235	85
	Palkattu toimitusjohtaja	480	13
	Muut	92	2
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	2005–	773	20
	2000–2004	607	16
	1990–1999	1229	32
	–1989	1286	33
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	346	9
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	1531	41
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1197	32
	Ei kasvutavoitteita	577	16
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	52	1
YHTEENSÄ		3900	100

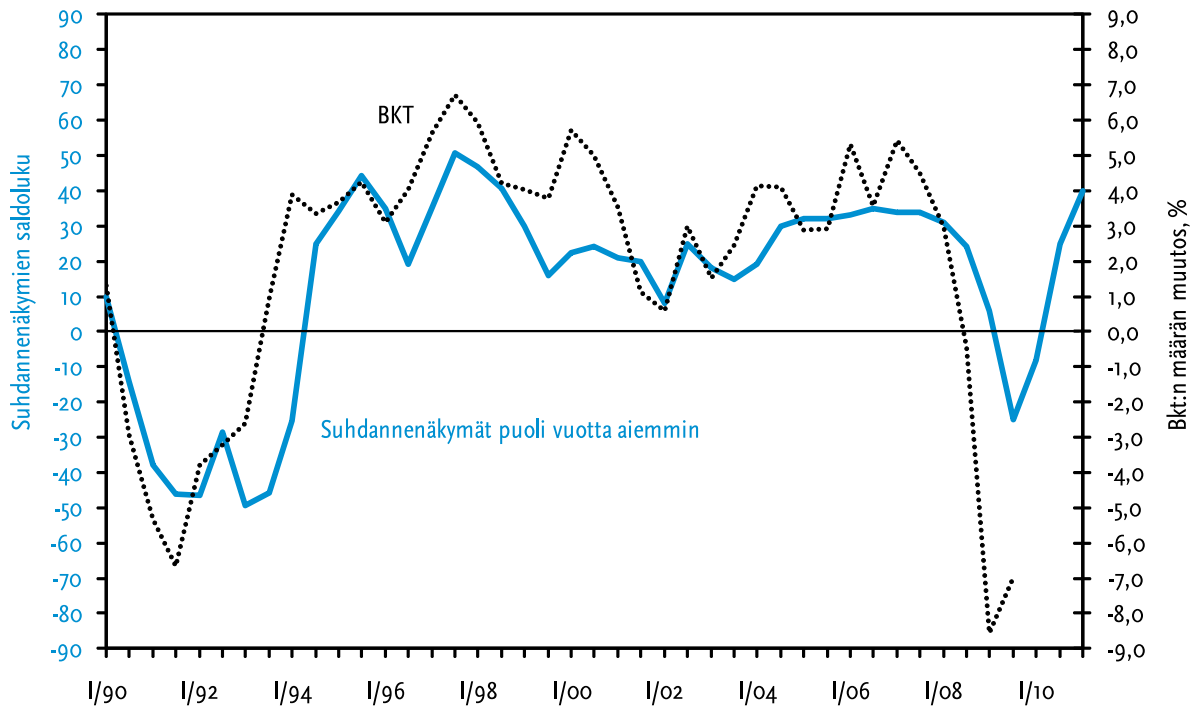
Pk-yritysten odotukset ovat ennakoineet tulevia suhdannekäänteitä suhteellisen hyvin. Pk-sektorin rakenteen mukaisesti kotimarkkinayrityksiin painottuvassa otoksessa suhdannevaihtelut ovat kuitenkin osin seuranneet suurten vientiteollisuusyritysten kehitystä viiveellä.

Kansainvälisen suhdannekehityksen heikkeneminen löi vajaat pari vuotta sitten nopeasti läpi vientiteollisuus-

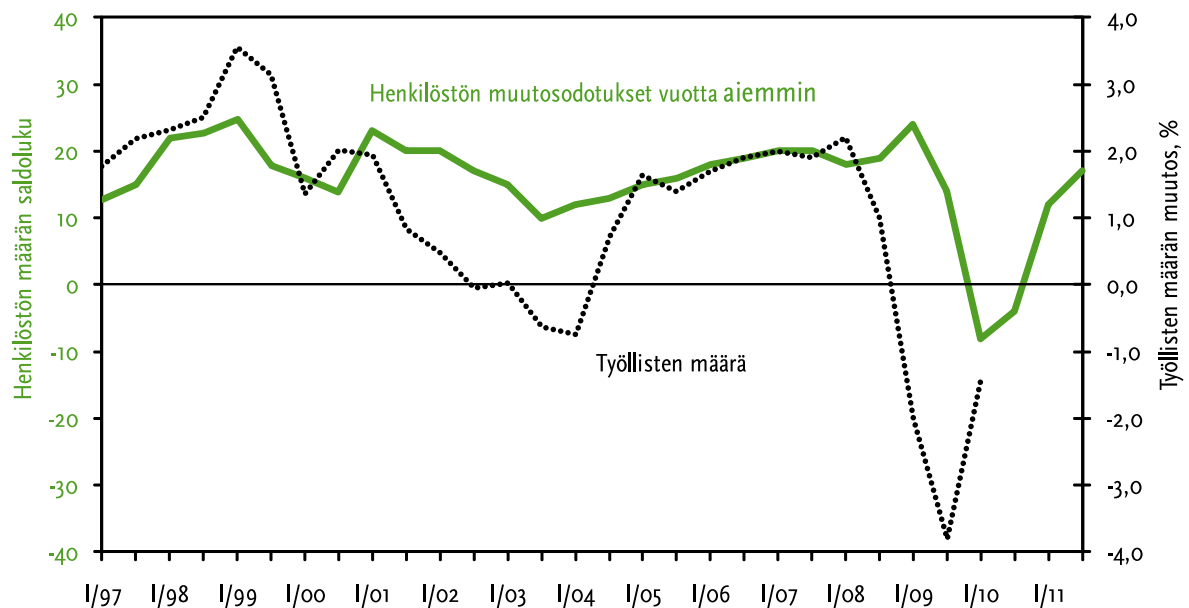
teen johtaen lomautusten nopeaan kasvuun. Sen sijaan kotimarkkinoilla toimiviin pk-yrityksiin muutokset välittyivät hitaammin.

Myös barometrin ennustekyky työllisyydestä on hyvä. Tämä koskee myös viimeisintä käännettä: pk-yritysten henkilöstöodotusten selvä nousu alkuvuonna 2010 ennakoiti työmarrkinoiden toipumista, joka on viime kuukausina edennyt yleisesti ennakoitua nopeammin.

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, suhdannenäkymät ja bkt

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin ennustekyky, odotukset henkilöstömäärästä ja työllisyys

2. Pk-yritykset kansantaloudessa

Vuonna 2008 Suomessa oli Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan 320 952 yritystä. Ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja yrityksiä oli 263 001.

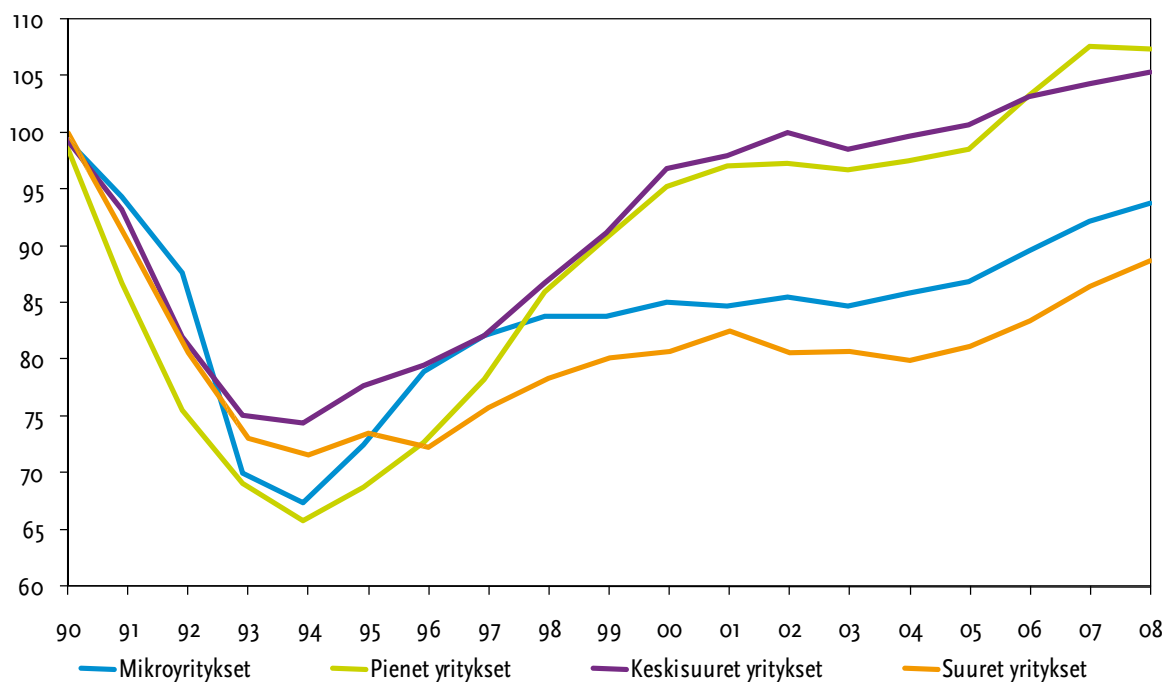
Viimeisen kymmenen vuoden aikana yritysten määrän nettokasvu on ollut keskimäärin reilut 5 000 vuodessa. Alle 10 henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli yli 93 prosenttia. Alle 250 henkilöä työllistävien pk-yritysten osuus oli puolestaan 99,7 prosenttia.

Suomalaisten yritysten liikevaihto nousi toissa vuonna 395 miljardiin euroon. Mikroyritysten osuus tästä oli noin 16 prosenttia. Koko pk-sektorin liikevaihto-osuus oli 49 prosenttia. Suomalaiset voittoa tavoittelevat yritykset (pl. maatalous) työllistivät vuonna 2008 lähes 1 436 000 henkilöä kokopäiväiseksi muunnettuna työpaikkoina. Mikroyritysten osuus tästä työllisten määrästä oli 24 prosenttia ja koko pk-sektorin 61 prosenttia.

Pk-sektori on vastannut kolmesta neljäsosasta yrityksissä vuoden 1994 jälkeen syntyneestä uusista työpaikoista ja kahdesta kolmasosasta kaikista uusista työpaikoista. Kaikkein voimakkaimmin henkilöstö on lisääntynyt vuoden 1994 jälkeen pienissä, 10–49 henkilöä työllistävissä yrityksissä – yhteensä 62 prosenttia. Keskisuuret yritykset ovat kasvattaneet henkilöstöään 41 prosentilla ja mikroyrityksetkin 39 prosentilla. Pienten ja keski suurten yritysten henkilöstö ylittää jo vuoden 1990 tason.

Suurissa, yli 250 henkilöä työllistävissä, yrityksissä kumulatiivinen henkilöstön lisäys on jäänyt 24 prosenttiin. Suurten yritysten työllisten määrän hidasta kasvua selittää osaltaan kuitenkin toimintojen yhtiöittäminen ja ulkoistaminen. Vertaillaessa erikokoisten yritysten työllistävyttä on myös muistettava, että yritykset siirtyvät kokoluokasta toiseen kasvun myötä.

Kuva 3: Työllisten määrä erikokoisissa yrityksissä, indeksi 1990=100

3. Suhdanteet

Tässä osiossa tarkastellaan pk-yritysten odotuksia erityisesti koko taloutta koskien: kuinka suhdannetilanteen arvioidaan muuttuvan ja miten pk-yritysten investoinnit sekä henkilökunnan määrä kehittyvät. Tarkastelun kohteena ovat myös yritystalouden tärkeimmät muuttujat kuten liikevaihto ja kannattavuus.

Lisäksi peilataan pk-yritysten vienti- ja tuontiodotuksia. Odotuksia hinnoista ja kustannuksista tarkastellaan loppu- ja välituotteiden hintoihin sekä palkkoihin jakaen.

3.1 Yleiset suhdannenäkymät

Suomalaiset pk-yritykset ovat kestäneet talouskriisin olosuhteisiin nähden hyvin. Lähiajan näkymät olivat toiveikkaat jo alkuvuoden barometrissä, ja nyt odotukset ovat edelleen nousseet. Lähimmän 12 kuukauden suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku on nyt +40, jota korkeampia lukemia on nähty vain 1990-luvun laman jälkeen.

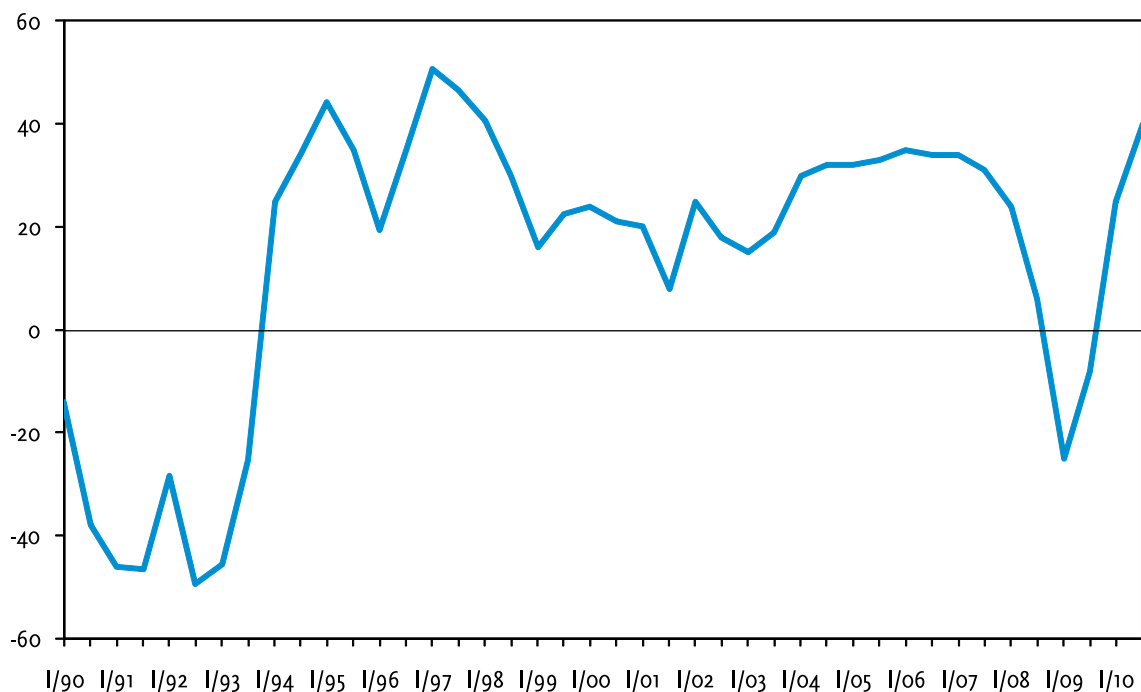
Korkeaa saldolukua selittää talouden alkanut toipuminen sekä odotusten viime vuoden erittäin matala lähtötaso. Lähes puolet pk-yrityksistä arvioi nyt suhdanteiden paranevan. Talouden nousu yritysten kokoluokittain etenee siten, että toiveikkaimpia ovat suuret, vähintään 50 henkeä työllistävät pk-yritykset. Vain 2 prosentissa

näistä yrityksistä arvioidaan suhdanteiden heikkenevän lähimmän vuoden aikana.

Toimialoittain oleellisen muutos edelliseen kyselyyn nähden on se, että rakennusala odotukset ovat jääneet jälkeen muista toimialoista. Rakentaminen on kasvussa, mutta alan pienet yritykset kokevat kilpailutilanteen vaikeaksi. Erityisesti harmaa talous on todella vakava ongelma alan pk-yrityksille.

Alueista Helsingin ja muun pääkaupunkiseudun suhdanneodotukset ylittivät edelleen maan keskiarvon. Korkeimmat saldoluvut löytyivät kuitenkin Satakunnasta ja Päijät-Hämeestä, joissa se oli yli +50. Alueelliset tulokset esitellään osiossa 5.

Kuva 4: Suhdannenäkymät, saldoluku

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavan 12 kuukauden aikana

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku ^{x/}
Toimialoittain				
Kaikki yritykset	47	45	7	40
Teollisuus	57	37	6	51
Rakentaminen	39	51	10	29
Kauppa	49	41	10	39
Palvelut	45	49	6	39
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	82	56	2	80
Kasvuhakuiset	61	35	4	57
Asemansa säilyttäjät	36	55	9	27
Ei kasvutavoitetta	19	68	13	6
Toimintansa lopettavat	6	52	42	-36
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	43	49	8	35
5–9 henkilöä	50	43	7	43
10–19 henkilöä	50	40	10	40
20–49 henkilöä	56	39	5	51
yli 50 henkilöä	59	39	2	57
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	43	49	8	35
1990–1999	45	47	8	37
2000–2004	50	43	7	43
2004 jälkeen	56	38	6	50

^{x/} Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

3.2 Liikevaihto

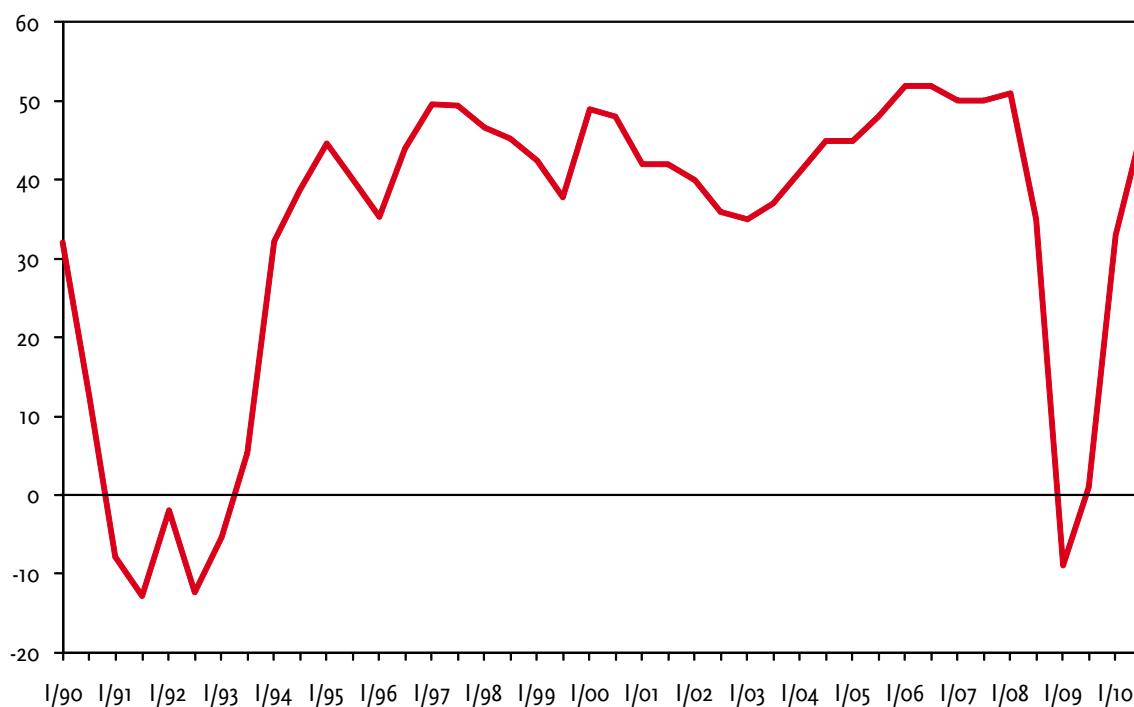
Yli puolet pk-yrityksistä odottaa liikevaihtonsa kasvavan seuraavien 12 kuukauden aikana. Toimialoista vain rakentamisessa kasvua odottavien osuus jäi alle 50 prosentin. Vain hieman yli kolmannes yrityksistä arvioi liikevaihtonsa pysyvän ennallaan. Tämä vahvistaa käsitystä siitä, että pk-yritysten liiketoimintaympäristö on nyt nopeassa muutoksessa.

Liikevaihdon näkymiä kuvaava saldoluku nousi siten edelleen tuntuvasti lukemaan +46, jota korkeampia no-

teerauksia on nähty vain nousukausien parhaina aikoina. Viime vuoden huiman pudotuksen jälkeen tarvitaan kuitenkin useita korkeita saldolukuja peräkkäin ennen kuin liikevaihdon taso euroissa on ehtinyt palautua hyväksi.

Mitä suuremmasta pk-yrityksestä on kyse, sitä varmempi se on liikevaihtonsa kasvusta: vähintään 50 henkeä työllistävästä yrityksistä peräti 75 prosenttia uskoo liikevaihtonsa kasvavan.

Kuva 5: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	56	34	10	46
Teollisuus	64	27	9	55
Rakentaminen	44	42	14	30
Kauppa	56	32	12	44
Palvelut	55	35	10	45

3.3 Kannattavuus

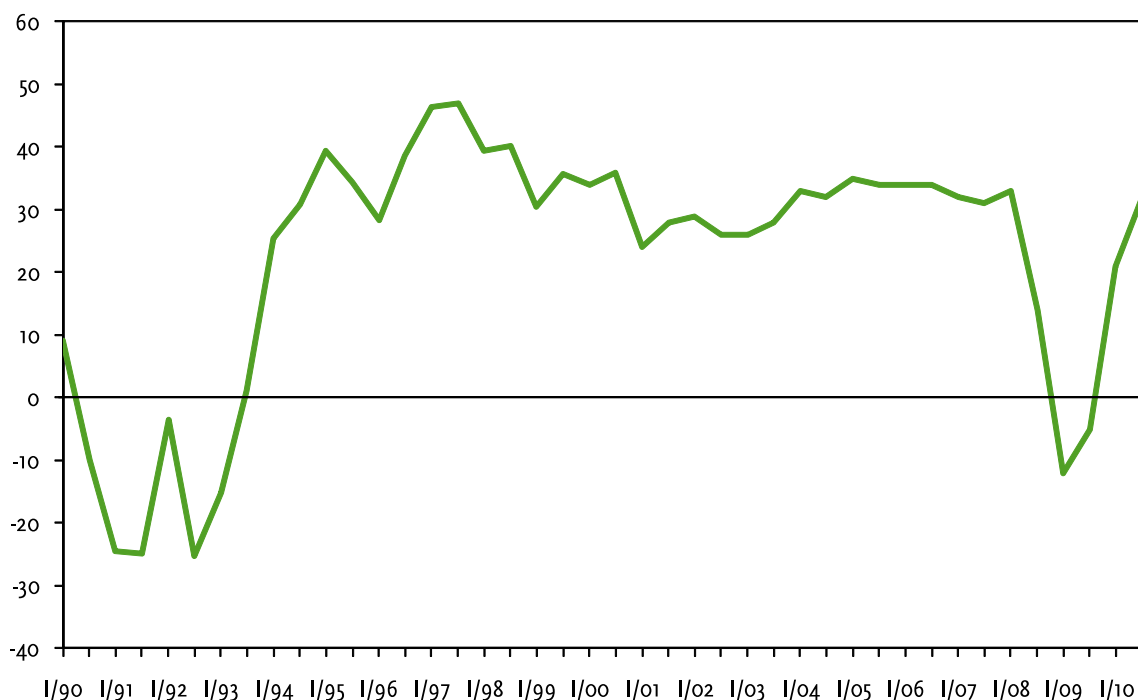
Odotukset kannattavuuden kehityksestä ovat palautuneet taluskriisiä edeltäneelle tasolle. Saldoluku kohosi alkuvuodesta 11 yksiköllä tasolle +32. Tässäkin on syytä korostaa, että kyse on nimenomaan kannattavuuden muutossuunnasta. Kaksi kohtuullista saldolukua peräkkäin eivät vielä nosta koko pk-sektorin kannattavuutta hyväksi.

Toimialoitaiset erot kannattavuusnäkymissä ovat jälleen kasvaneet. Teollisuus on edelleen muutoksen

kärjessä, mutta rakennusala aiempaa selvemmin muiden toimialojen alapuolella.

Toiveikkuus kannattavuuden kehityksestä on linjassa vahvojen liikevaihto-odotusten kanssa. Myös arviot siitä, että lopputuotteiden hinnat nousevat palkkoja nopeammin, tukevat kannattavuutta. Vielä alkuvuodesta hinta- ja palkkaodotusten järjestys oli päinvastoin.

Kuva 6: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	44	44	12	32
Teollisuus	48	41	11	37
Rakentaminen	35	51	14	21
Kauppa	45	40	15	30
Palvelut	43	47	10	33

3.4 Vakavaraisuus

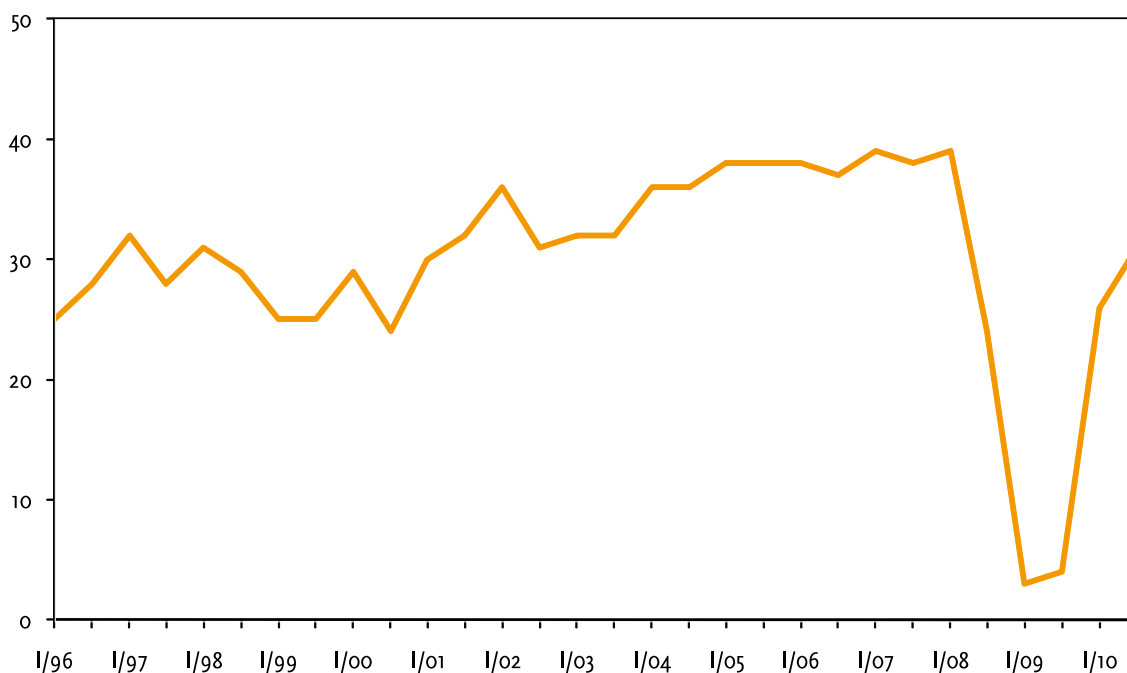
Pk-yritysten arviot vakavaraisuutensa kehityksestä nousivat alkuvuoden hyppäyksen jälkeen edelleen 5 yksiköllä. Positiivista on se, että vakavaraisuutensa näkee heikenevän alle 10 prosenttia yrityksistä kaikilla toimialoilla. Talouskriisi on siten kestänyt suhteellisen hyvin, mihin viittaa myös konkurssien määrän kääntyminen laskuun kuluvan vuoden ensimmäisen puolikkaan aikana.

Teollisuuden ja rakentamisen melko eritahtinen toimipumina kriisistä näkyy myös vakavaraisuuden muutosta

koskevista odotuksissa. Kokoluokittain vahvimmassa asemassa ovat vähintään 50 henkeä työllistävät ja vähintään 5 miljoonan euron liikevaihtoon yltävät yritykset. Niistä puolet katsoo taseidensa vahvistuvan edelleen.

Kasvuhakuisimpien pk-yritysten vakavaraisuusodotukset ovat huomattavasti muita yrityksiä korkeammat. Kasvun tavoitteluun näyttää tässä suhteessa olevan varaa.

Kuva 7: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	39	53	8	31
Teollisuus	44	48	8	36
Rakentaminen	35	56	9	26
Kauppa	42	50	8	34
Palvelut	37	56	7	30

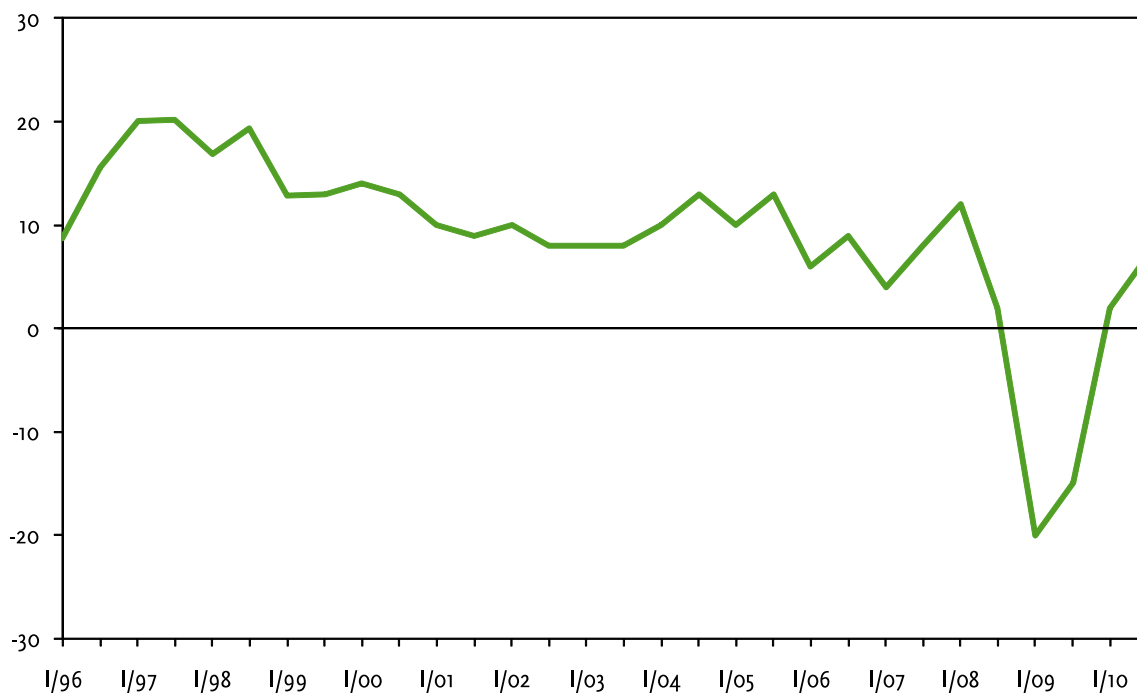
3.5 Investoinnit

Alkuvuodesta plussalle noussut investointien saldoluku koheni edelleen hieman tasolle +7, mikä kertoo edelleen melko varovaisista investointisuunnitelmista. Nousu tuli suurelta osin kaupan alalta. Rakentamisen ja kaupan saldoluvut nousivat plussalle oltuaan vielä alkuvuonna hieman negatiiviset.

Kaikki toimialat yhteen laskien investointiensä arvioi kasvavan 22 prosenttia pk-yrityksistä. Osuus on täsmäl-

leen sama kuin edellisessä barometrissä. Investointien kasvuodotusten tasaantuminen johtuu ainakin osittain yritys- ja osinkoverotuksen uudistamissuunnitelmista. Pelko yrittäjien verotuksen kiristymisestä pidättelee investointeja, vaikka yleinen talouden tila on alkuvuoden jälkeen selvästi kohentunut ja pk-yritysten odotukset sekä suhdanteista että liikevaihdon kasvusta ovat hyvin vahvat.

Kuva 8: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	22	63	15	7
Teollisuus	27	59	14	13
Rakentaminen	20	62	18	2
Kauppa	22	62	16	6
Palvelut	22	64	14	8

3.6 Tuotekehitys

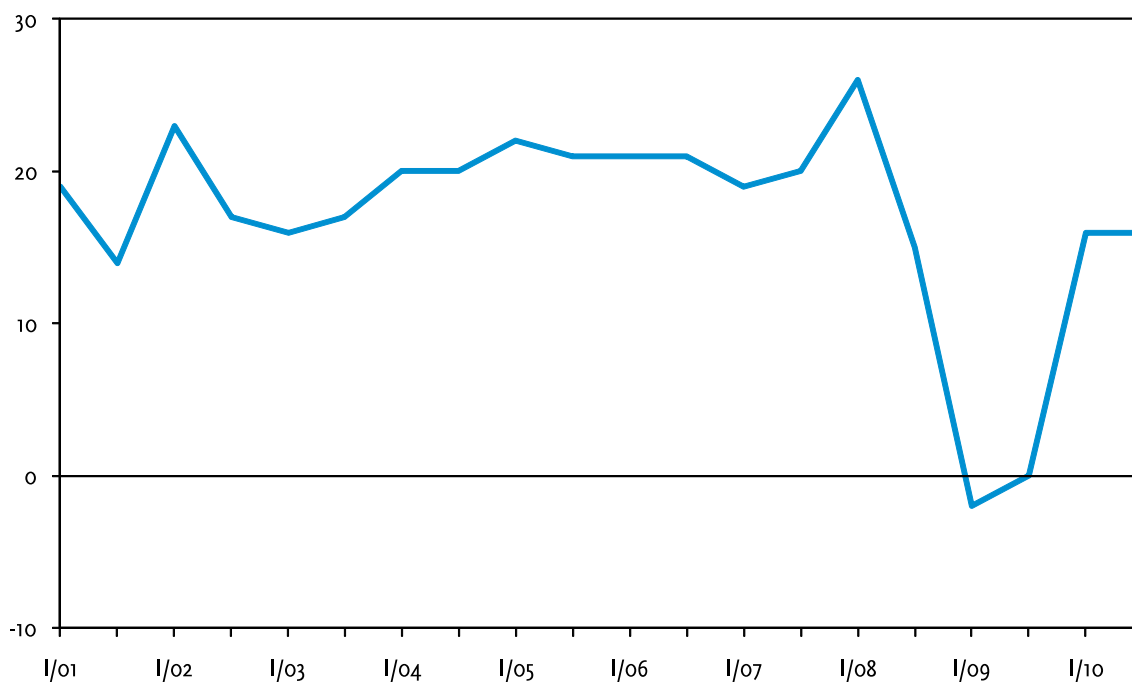
Varovaisuus investoinneissa näkyy myös tuotekehityssuunnitelmissa. Saldoluvut ja odotukset laajemminkin ovat kaikilla aloilla hyvin lähellä alkuvuoden lukemia. Tuotekehitysodotusten saldoluku nousi vain yhdellä yksiköllä.

Rakennusala erottuu muista tälläkin osa-alueella: sen saldoluku aleni 7 yksiköllä alkuvuoden barometristä. Teollisuudessa odotukset nousivat alkuvuodesta

hieman, ja tällä alalla luontainen tarve tuotekehitykseen on muutenkin muita aloja korkeampi.

Samoin kuin aiemmissa barometreissa, tuotekehitysodotukset vähenevät sitä mukaa mitä pitempään toimineesta yrityksestä on kyse. Alle 5 vuotta toimineissa yrityksissä – joiden osuus barometriin vastanneista on 20 prosenttia – tuotekehitys kasvaa joka kolmannessa yrityksessä.

Kuva 9: Tuotekehityspanostusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset tuotekehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	27	62	11	16
Teollisuus	30	59	11	19
Rakentaminen	23	63	14	9
Kauppa	20	68	12	8
Palvelut	30	60	10	20

3.7 Henkilökunnan määrä

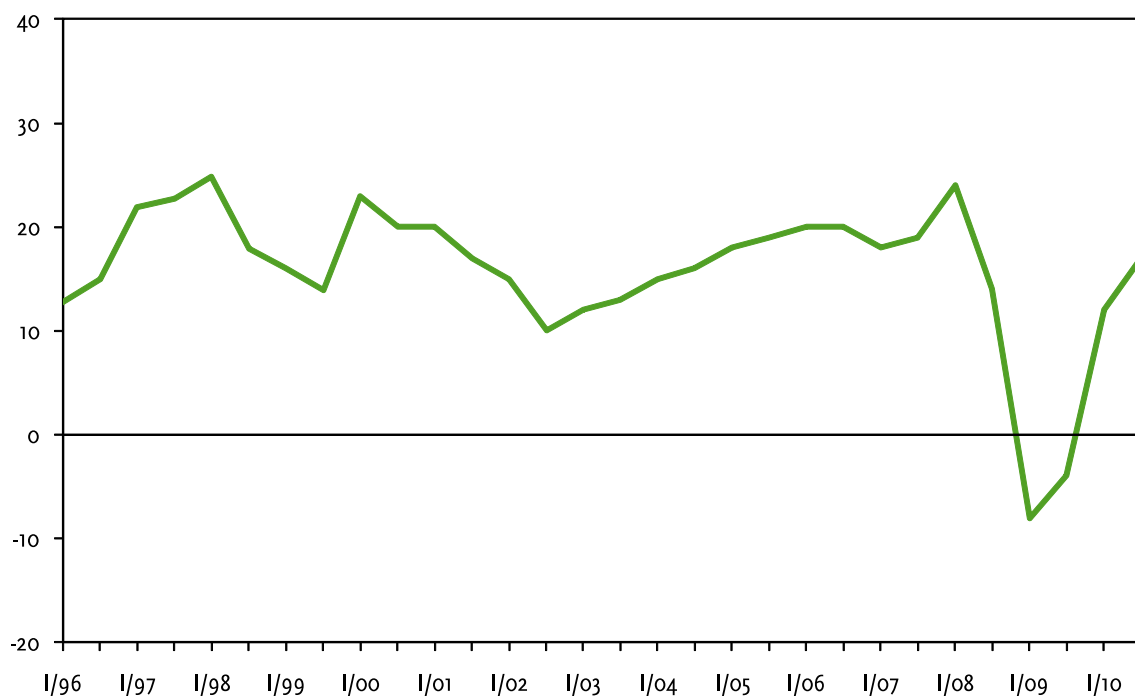
Hyvin positiiviset odotukset liikevaihdon kehityksestä heijastuvat henkilöstöodotuksiin, joiden saldoluku nousi edelleen 5 yksiköllä tasolle +17. Samalla toimialoitteiset erot kapenivat selvästi. Myönteistä on myös se, että kaikilla toimialoilla henkilöstön määrän arvioi laskevan alle 10 prosenttia yrityksistä. Oleellisin muutos alkuvuodesta oli teollisuuden saldoluvin nousu toimialojen heikoimmasta (+4) korkeimmaksi (+20).

Pk-yritykset ovat onnistuneet varsin hyvin säilyttämään työpaikat talouskriisin yli. Tämä on näkynyt myös

henkilöstön määrää koskevissa odotuksissa, joiden pudotus jäi viime vuonna selvästi pienemmäksi kuin esimerkiksi liikevaihto- ja kannattavuusodotukset.

Positiivisimmat henkilöstöodotukset ovat kaupan ja palvelualojen vähintään 50 hengen yrityksissä. Niistä lähes puolet aikoo lisätä työpaikkojensa määrää. Aivan pienimmissä yrityksissä odotukset ovat huomattavasti vaisummat. Työnantajayritysten määrään ei tämän perusteella ole näkyvissä kasvua.

Kuva 10: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	24	69	7	17
Teollisuus	29	62	9	20
Rakentaminen	24	68	8	16
Kauppa	22	70	8	14
Palvelut	24	70	6	18

3.8 Vienti

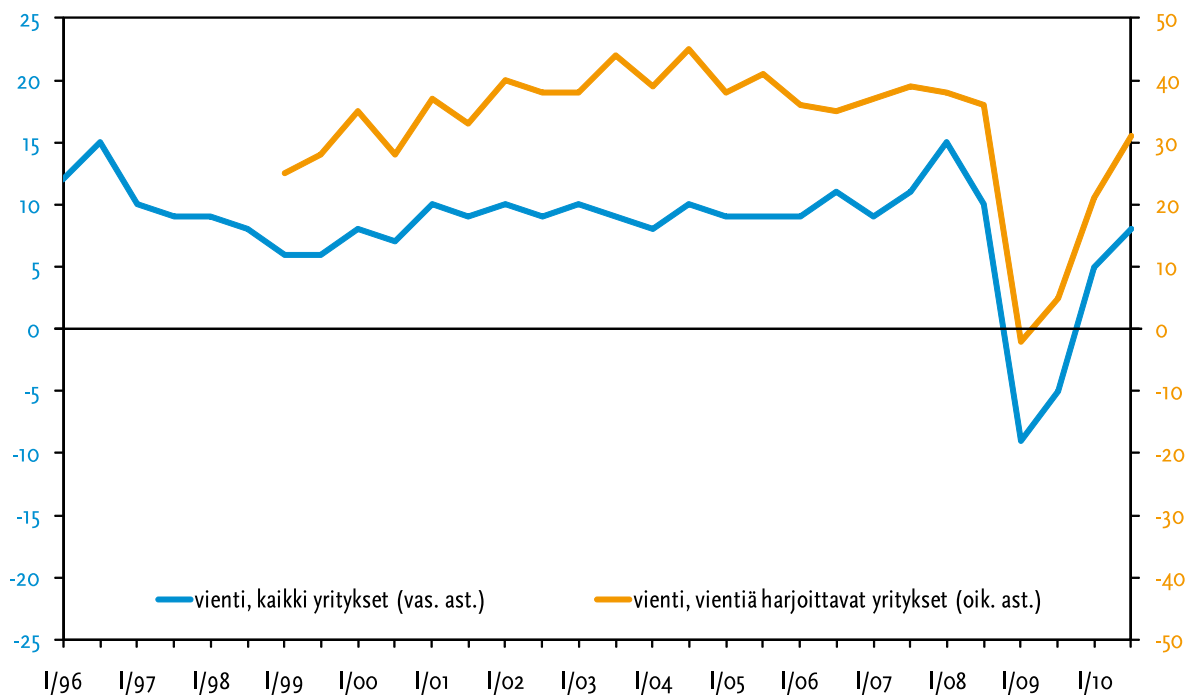
Viennin kääntymisen kasvuun näkyy selvästi myös pk-yrityksissä: vientiodotukset ovat nousseet lähelle talouskriisiä edeltäneitä lukemia. Saldoluku on nyt +31, kun viennin kasvuun luottavia on nyt 6 prosenttiyksikköä enemmän kuin alkuvuonna.

Arviot viennin arvon noususta ovat luottavaisimmat suurissa, vähintään 5 miljoonan euron liikevaihdon yrityksissä. Toimialoista erottuu nyt kauppa, jossa vientiä

harjoittavien pk-yritysten osuus on hieman noussut ja jossa saldoluvun nousu on muita aloja suurempi.

Koko pk-sektorin vahvuutta kuvaa se, että vientiä harjoittavien pk-yritysten osuus on säilynyt lähes ennallaan viimevuotisesta viennin arvon romahduksesta huolimatta. Edellytykset hyötyä kansainvälisen kysynnän uudesta noususta ovat siten kohtuullisen hyvät.

Kuva 11: Viennin arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 9: Vientiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Vientiä harjoittavat	30	65	12	32	22

Taulukko 10: Vientiyritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	39	53	8	31
Teollisuus	40	52	8	32
Rakentaminen	35	57	8	27
Kauppa	40	52	8	32
Palvelut	38	53	9	29

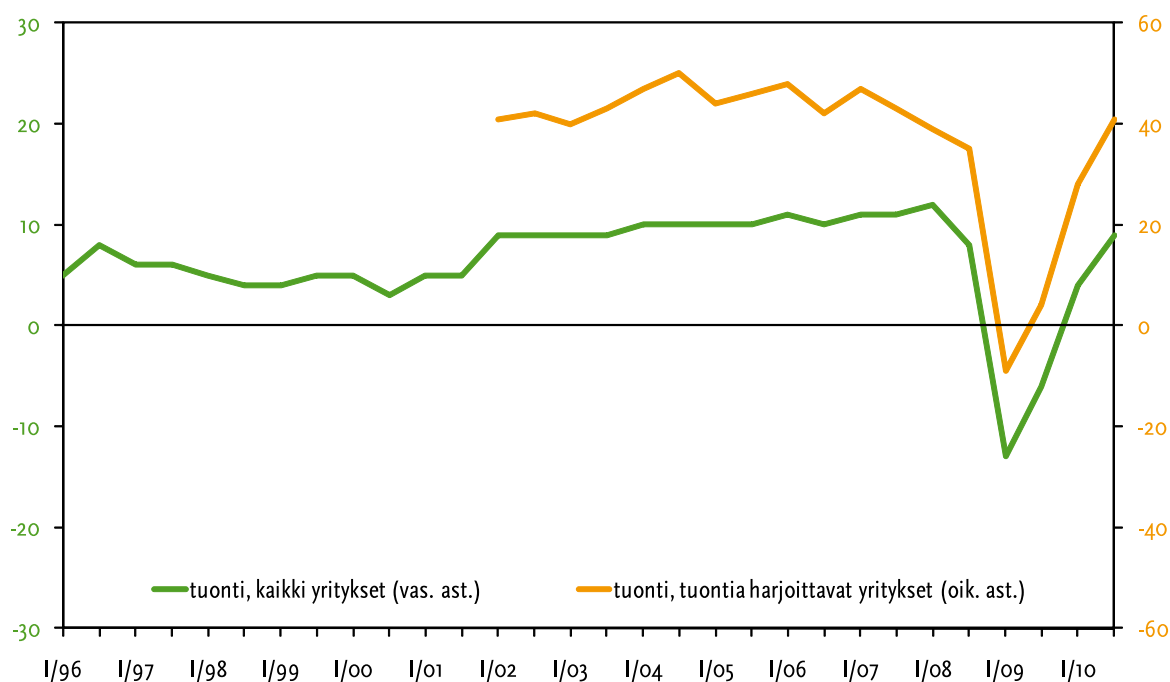
3.9 Tuonti

Pk-yritysten tuontiodotuksia mittaava saldoluku nousi alkuvuodesta 13 yksiköllä eli 4 yksikköä enemmän kuin viennin saldoluku. Lähes puolet tuontia harjoittavista yrityksistä näkee tuonnin arvon nousevan lähimmän 12 kuukauden aikana. Tuontia tukee viennin kasvun lisäksi Suomen kotimarkkinoiden vakaus: kuluttajilla on sekä varaa että halukkuutta rahankäyttöön.

Kaupan alalla nousu tuontinäkymissä on vielä suurempi kuin viennissä. Kaupan tuontiodotusten saldoluku on varsin korkea: +50. Myös tuontia harjoittavien kaupan alan pk-yritysten osuus nousi selvästi edellisestä barometrista.

Tuontiodotukset ovat vahvistuneet suunnilleen yhtä paljon kaikenkokoisissa pk-yrityksissä ja myös odotusten taso on yritysten kokoluokittain hyvin yhtenäinen.

Kuva 12: Tuonnin arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 11: Tuontiyritysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Suoraa tuontia harjoittavat	24	38	11	55	10

Taulukko 12: Tuontiyritysten odotukset tuonnin arvon muutoksesta

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	48	45	7	41
Teollisuus	44	52	4	40
Rakentaminen	33	51	16	17
Kauppa	58	34	8	50
Palvelut	36	53	11	25

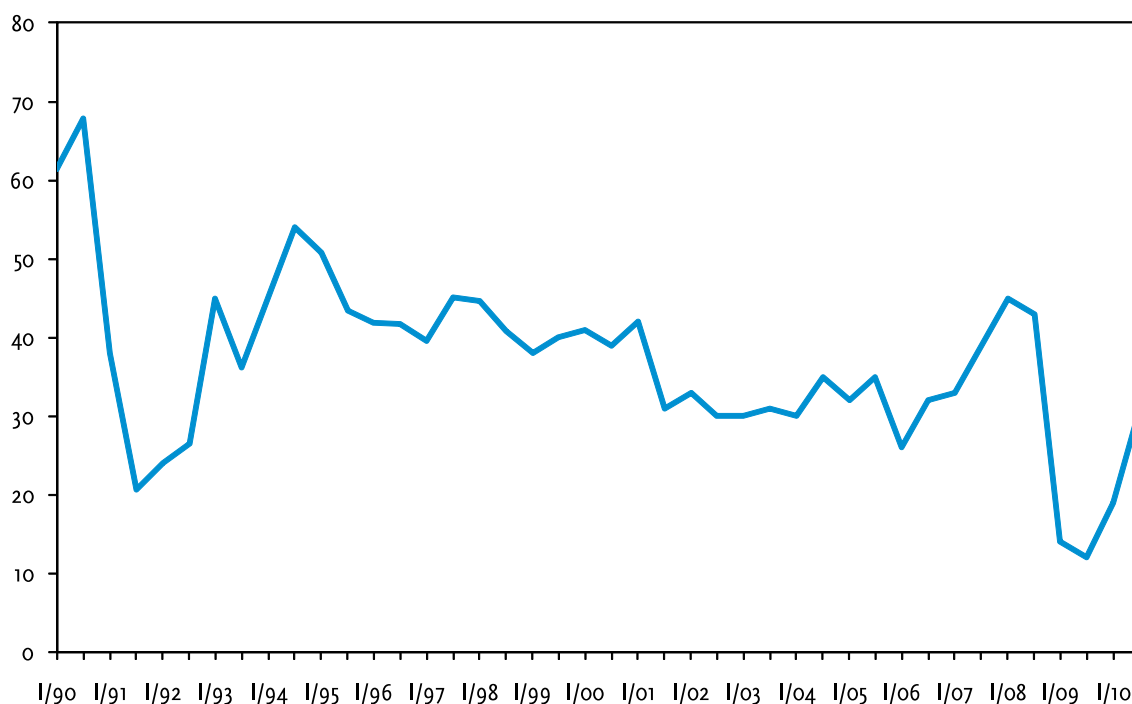
3.10 Tuotantokustannukset

Taluskriisi pakotti kaikenkokoiset yritykset rajoittamaan tuotantokustannusten nousua. Tämä näkyi kolmessa edellisessä barometrissa hyvin matalina tuotantokustannusodotuksina.

Nyt tilanne on jonkin verran normalisoitunut odotusten noustua lukemaan +31. Suurin muutos tapahtui

teollisuudessa, jossa melkein puolet alan pk-yrityksistä näkee tuotantokustannusten nousevan. Euron heikkeneminen vuoden alkupuolella nosti ainakin tuontipanosien hintoja, mikä vaikuttanee teollisuuden odotuksiin.

Kuva 13: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 13: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Kasvavat %	Pysyvät ennallaan %	Alenevat %	Saldoluku
Kaikki yritykset	40	51	9	31
Teollisuus	46	44	10	36
Rakentaminen	45	46	9	36
Kauppa	36	55	9	27
Palvelut	40	51	9	31

3.11 Inflaatio-odotukset

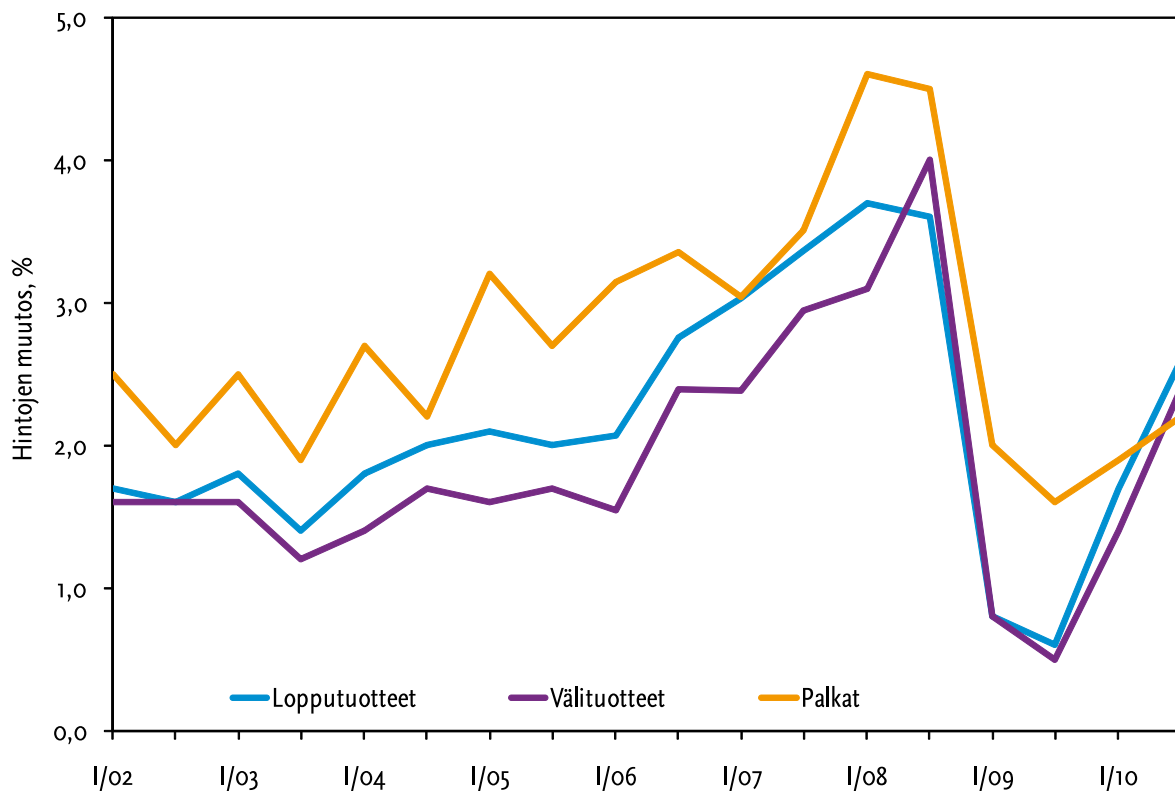
Pk-yritysten inflaatio-odotukset ovat vuodessa nousseet deflaation rajoilta lähelle pitkän ajan keskiarvoa. Sekä loppu- että välituotteiden hintoihin odotetaan noin 2,5 prosenttia nousua lähimmän vuoden kuluessa.

Hieman keskimääräistä kovempia hintapaineita näkyy teollisuuden ja rakennusalan välituotteissa. Näiden alojen voimakas syklisyys näkyy myös nopeina muutoksina kustannusodotuksissa.

Nousseiden hintaodotusten takana on sekä kysynnän vahvistuminen että välillisen verotuksen jo tapahtunut kiristyminen ja pelko sen jatkumisesta.

Kannattavuuden näkökulmasta on positiivista, että lopputuotteiden hintojen arvioidaan kaikilla aloilla nousevan hieman palkkoja nopeammin. Tässä järjestyksessä hinta- ja palkkaodotukset eivät aiemmin tällä vuosikymmenellä ole olleet.

Kuva 14: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 14: Odotukset inflaation tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Lopputuotteet %	Välituotteet %	Palkat %
Kaikki yritykset	2,6	2,4	2,2
Teollisuus	2,7	3,7	2,1
Rakentaminen	3,5	3,4	1,8
Kauppa	2,3	2,5	2,0
Palvelut	2,6	1,8	2,4

Taulukko 15: Odotukset hintojen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana

	Nousevat %	Pysyvät ennallaan %	Laskevat %	Saldoluku
Lopputuotteet				
Kaikki yritykset	49	47	4	45
Teollisuus	51	45	4	47
Rakentaminen	55	41	4	51
Kauppa	51	42	7	44
Palvelut	47	50	3	44
Välituotteet				
Kaikki yritykset	51	47	2	49
Teollisuus	65	33	2	63
Rakentaminen	63	36	1	62
Kauppa	55	42	3	52
Palvelut	43	55	2	41
Palkat				
Kaikki yritykset	56	42	2	54
Teollisuus	66	33	1	65
Rakentaminen	62	37	1	61
Kauppa	53	44	3	50
Palvelut	53	45	2	51

4. Toimintaympäristö, kasvuhakuisuus ja kehittäminen

Tämä osio käsittelee pk-yritysten toimintaympäristöä: kasvuhakuisuutta, kasvun keinoja ja esteitä sekä yleensä kehittämisen tarpeita ja esteitä. Kasvuhakuisuutta lukuun ottamatta näistä kysyttiin edellisen kerran vuosi

sitten. Osiossa kuvataan myös sukupolven- ja omistaja-vaihdostilannetta sekä pk-yritysten rahoitusta. Ajankoh-taan liittyen yritysten maksuvaikeudet ja sopeutuminen taloustilanteeseen ovat edelleen tarkastelun kohteena.

4.1 Pk-yritysten kasvustrategiat

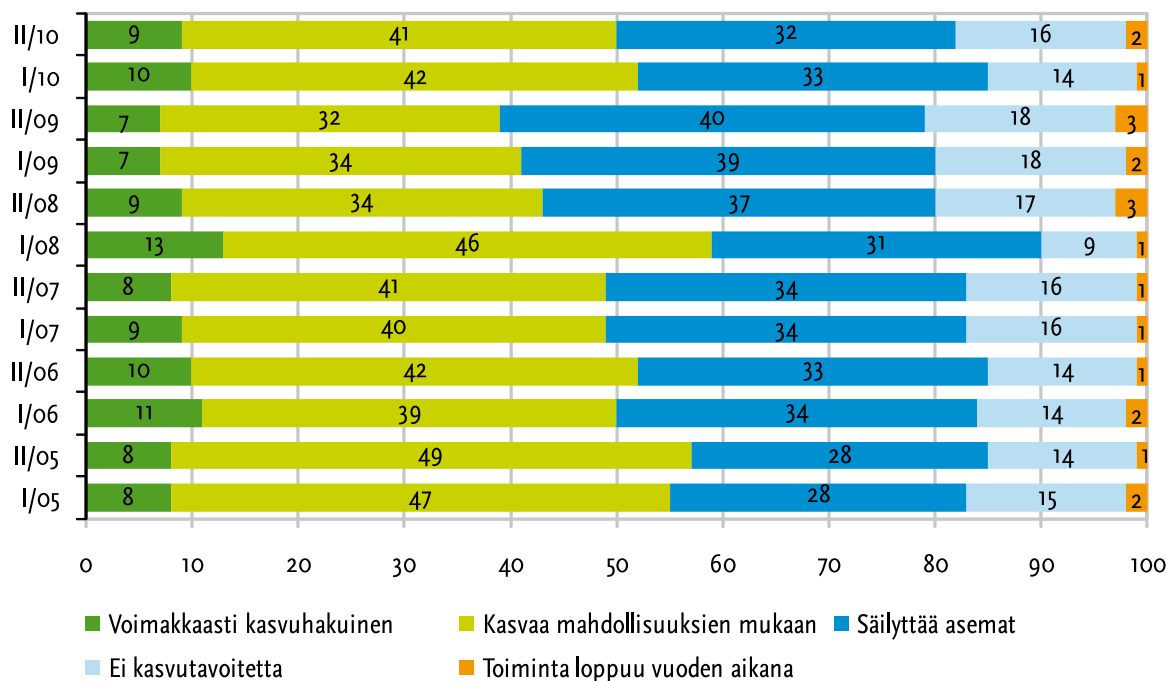
Lähes joka kymmenes pk-yritys ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuinen ja 41 prosenttia suunnittelee kasvavansa mahdollisuuksiensa mukaan. Vastaajista 16 prosentilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita ja pari prosenttia arvioi toimintansa loppuvan seuraavan vuoden aikana. Asemansa säilyttämiseen pyrkiviä on vajaa kolmasosa. Talousnäkymien kirkastuessa myös kasvuhakuisuus on palannut tänä vuonna kriisiä edeltäneelle tasolle.

Kasvuhakuisuus palautui muita aloja vähemmän keväällä rakentamisessa, mutta on nyt jatkanut nousuaan. Kuitenkin keskimääräistä harvemmin kasvuhakuinen yritys löytyy rakennusosalta. Teollisuudessa ja kaupassa on muita aloja vähemmän yrityksiä, joilla ei olisi lainkaan kasvutavoitteita. Kasvuhakuisuus on yleisempää nuoremmissa ja suuremmissa pk-yrityksissä. Luonnollisesti laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa kasvuhakuisuus on yleisempää.

Kasvuhakuisista yrityksistä 66 prosentilla tärkeimpiin kasvukeinoihin kuuluu uusien tuotteiden kehittäminen. Lisäksi myyntiin ja markkinointiin panostamisen nimeä 61 prosenttia sekä verkostoitumisen ja yhteistyön 51 prosenttia kasvuhakuisista yrityksistä. Muita tärkeitä, joskaan ei aivan yhtä merkittäviä, keinoja kasvun saavuttamiseksi ovat yritysostot, uusien markkina-alueiden avaaminen ja viennin lisääminen. Merkittäviä muutoksia kasvukeinoissa ei ole vuodentakaiseen verrattaessa.

Rakennusosalalla kansainvälistymistä ei pidetä erityisesti kasvukeinona eikä uskota myöskään uusien tuotteiden kehittämiseen ja markkinoinnin lisäämiseen samassa määrin kuin muilla aloilla. Rakentamisessa verkostoituminen ja yhteistyö ovat muita toimialoja merkittävämmässä roolissa kasvu haettaessa. Kaupassa verkostoituminen ja yhteistyön lisääminen toisten yritysten kanssa nostetaan sen sijaan esille muita aloja harvem-

Kuva 15: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

min. Alalla kasvukeinona pidetään erityisesti myynnin ja markkinoinnin lisäämistä.

Teollisuudessa nähdään uusien markkinoiden avaaminen ja viennin lisääminen muita aloja useammin kasvukeinoina. Palveluissa yhteistyön lisäämistä ja verkottumista pidetään hieman keskimääräistä useammin tärkeänä kasvukeinona. Sen sijaan vientiä ei nähdä samassa määrin kasvukeinona kuin teollisuudessa tai edes kaupassa. Verkostoituminen on erityisesti myös pienempien ja nuorempien yritysten tärkeimpiä kasvukeinoja. Kansainvälistyminen ja omistusjärjestelyt korostuvat suurempien pk-yritysten kohdalla.

Niistä pk-yrityksistä, joilla ei ole kasvutavoitteita, 67 prosenttia ilmoittaa yrityksen nykyisen koon olevan sopiva. Yrityksistä 26 prosenttia nimeää haluttomuuden ottaa riskiä ja 20 prosenttia työvoiman korkeat kustannukset yhdeksi tärkeimmistä syistä kasvutavoitteiden puuttumiselle. Vastanneista 17 prosenttia nimeää kireän kilpailutilanteen, 15 prosenttia kysynnän riittämättömyyden ja 11 prosenttia työvoiman saatavuuden.

Kysynnän riittämättömyys ei ole yhtä vakava kasvun este kuin vuosi sitten. Näin on erityisesti palveluissa

ja teollisuudessa. Kilpaileva tuonti sekä rahoituksen ja vakuuksien puute ovat vain harvoin yrityksen kasvuhaltomuuden taustalla. Kaupassa rahoitus näyttäytyy kuitenkin jopa vuodentakaista useammin kasvun esteeksi. Kireä kilpailu on noussut kasvun esteeksi kaupassa. Myös työvoimakustannukset nimetään vuodentakaista useammin kasvun esteeksi. Etenkin kaupassa ja rakentamisessa työvoimakustannuksia pidetään aiempaa useammin kasvun esteenä.

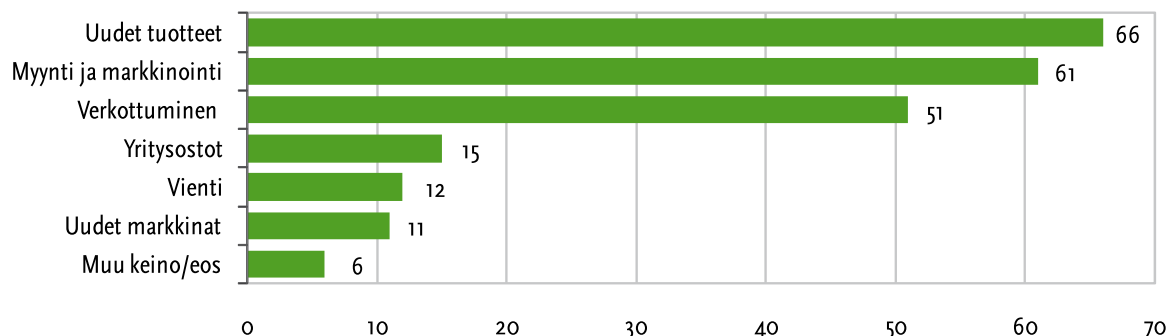
Rakennusalalla keskimääräistä useammin syyksi mainitaan oma rahoituksen puute, korkeat työvoimakustannukset ja työvoiman saatavuus. Kaupan alalla työvoiman saatavuutta ei koeta samassa määrin esteeksi. Kaupassa sen sijaan pidetään kasvuhakuisuuden esteenä keskimääräistä useammin kysynnän riittämättömyyttä, kireää kilpailua, kilpailevaa tuontia ja rahoituksen järjestymistä. Teollisuudessa keskimääräistä hieman useammin esteenä pidetään kilpailevaa tuontia ja kysynnän riittämättömyyttä.

Taulukko 16: Yritysten kasvuhakuisuus

	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitetta %	Toimintansa lopettavat %
Toimialoittain					
Kaikki yritykset	9	41	32	16	2
Teollisuus	12	45	30	12	1
Rakentaminen	4	32	43	20	1
Kauppa	9	47	34	9	1
Palvelut	10	40	30	18	2
Kokoluokittain					
Alle 5 henkilöä	6	36	33	23	2
5–9 henkilöä	9	47	34	9	1
10–19 henkilöä	12	48	32	8	0
20–49 henkilöä	20	46	29	5	0
Yli 50 henkilöä	24	57	17	1	0
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	7	39	37	16	1
1990–1999	7	37	35	19	2
2000–2004	11	45	28	15	1
2004 jälkeen	15	50	23	11	1

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 16: Kasvukeinot, % kasvuhakuisista yrityksistä */

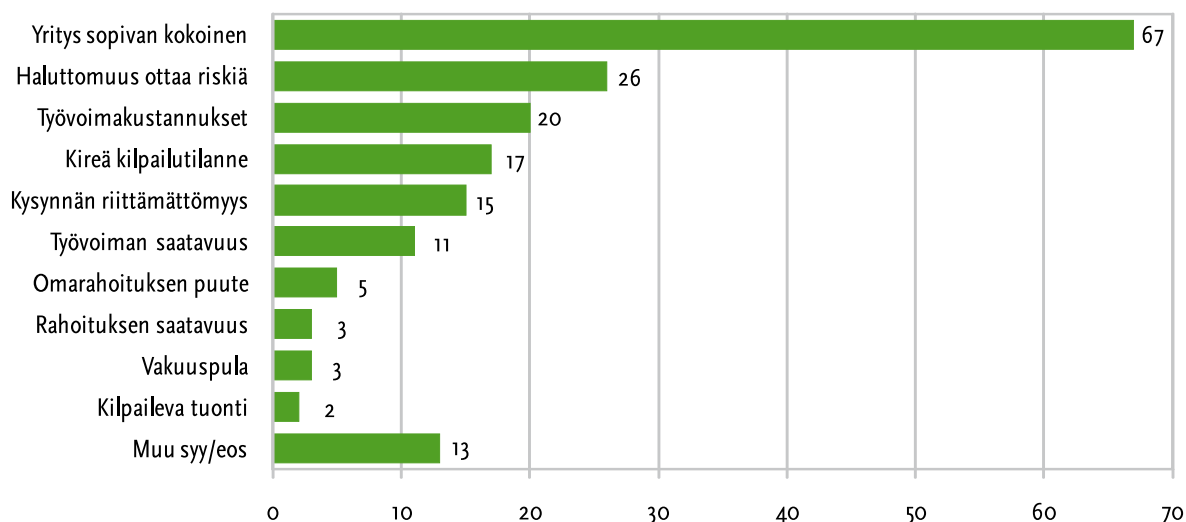
*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 17: Kasvuhakuisten yritysten kasvukeinot */

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Uusien tuotteiden kehittäminen	66	67	53	70	68
Yhteistyö, verkottuminen	51	46	71	43	55
"Uudet markkina-alueet (esim. uudet vientimaat)"	11	22	5	9	9
Viennin lisääminen	12	29	2	11	7
"Myyntin ja markkinoinnin lisääminen"	61	59	51	72	59
Omistusjärjestelyt/yritysosotot	15	14	11	12	17
Muut kasvukeinot	6	6	6	6	7

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 17: Kasvuhaluttomuuden syyt, % kasvuhaluttomista yrityksistä */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 18: Yritysten kasvuhaluttomuuden syyt */

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Yritys sopivan kokoinen	67	60	71	58	70
Kysynnän riittämättömyys	15	21	16	28	11
Kireä kilpailutilanne	17	16	19	40	13
Kilpaileva tuonti	2	4	0	7	1
Rahoituksen saatavuus	3	0	4	9	2
Omarahoituksen puute	5	6	10	10	3
Vakuuspula	3	3	4	7	2
Työvoimakustannukset	20	16	28	25	19
Työvoiman saatavuus	11	10	23	7	10
Haluttomuus lisätä riskiä	26	24	32	34	25
Jokin muu	13	11	7	12	15

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.2 Pk-yritysten kehittämistarpeet ja -esteet

Pk-yritykset kokevat, että niiden suurin kehittämistarve on myynnin ja markkinoinnin alueella. Seuraavaksi eniten tarpeita yrityksillä on henkilöstön kehittämisessä ja koulutuksessa. Henkilöstön osaamisen turvaamista ei koeta samassa määrin tärkeimmäksi teollisuudessa kuin muilla toimialoilla. Myynnin ja markkinoinnin kehittämistä pidetään tärkeänä erityisesti kaupassa, kun taas rakentamisessa sen merkitys nähdään keskimääräistä pienemmäksi. Myynnin ja markkinoinnin merkitys on noussut kaupassa. Rakentamisessa sen sijaan pidetään juuri henkilöstön kehittämistä ja koulutusta hieman keskimääräistä useammin tärkeimpänä kehittämisen kohteena.

Myös tuotannon, tuotekehityksen ja laadun parantaminen sekä verkostoituminen ja alihankinta koetaan asioiksi, joiden alueella yrityksillä on erityisesti kehittämistarpeita. Rakentamisessa ja palveluissa verkostoitumisen ja teollisuudessa tuotekehityksen merkitys kehittämistarpeena nähdään muita aloja tärkeämmäksi. Tuotekehityksen merkitys on noussut teollisuudessa ja rakentamisessa. Niin ikään rahoituksen merkitys on noussut. Yrityksen hallitustyöskentelyä – jota kysyttiin ensimmäisen kerran – sekä kansainvälistymistä ja vientiä pidetään vain harvoin tärkeimpänä kehittämiskohteena. Kansainvälistymistä ja vientiä pidetään teollisuudessa kuitenkin muita aloja useammin tärkeimpänä.

Nuorissa yrityksissä nähdään muita yrityksiä useammin kehittämisen tarvetta taloushallinnossa ja rahoituksessa sekä verkottumisessa ja yhteistyössä. Pienemmissä yrityksissä korostuvat verkostoituminen sekä

myynti ja markkinointi, kun taas suuremmissa pk-yrityksissä painottuvat johtaminen sekä henkilöstön kehittäminen ja koulutus. Kotimarkkinayrityksissä nähdään kehittävästä erityisesti henkilöstössä sekä hieman muita useammin myös verkottumisessa ja yhteistyössä. Laajemmilla markkinoilla toimivissa yrityksissä korostuu myynti ja markkinointi. Kasvuhakuisimmissa yrityksissä erityisesti vientiä ja kansainvälistymistä pidetään keskimääräistä useammin tärkeimpänä kehittämisen kohteena. Lisäksi johtaminen sekä myynti ja markkinointi nähdään muita hieman useammin tärkeimmäksi.

Epävarma suhdannetilanne nähdään kehittämisen pahimmaksi esteeksi aiempaa harvemmin kaikilla toimialoilla. Tästä huolimatta tämä on edelleen tärkein este ja nähdään parin vuoden takaista selvästi useammin merkittävimmäksi esteeksi. Muiden tekijöiden merkitys on noussut tasaisesti prosenttiyksiköllä. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta pidetään toiseksi ja kireää kilpailutilannetta kolmanneksi merkittävimpänä kehittämisen esteenä. Tämän jälkeen tulevat muut resurssitekijät kuin työvoima ja rahoitusvaikeudet. Myös korkeat työvoimakustannukset arvioidaan pk-yritystoiminnan kehittämisen tärkeiksi esteiksi.

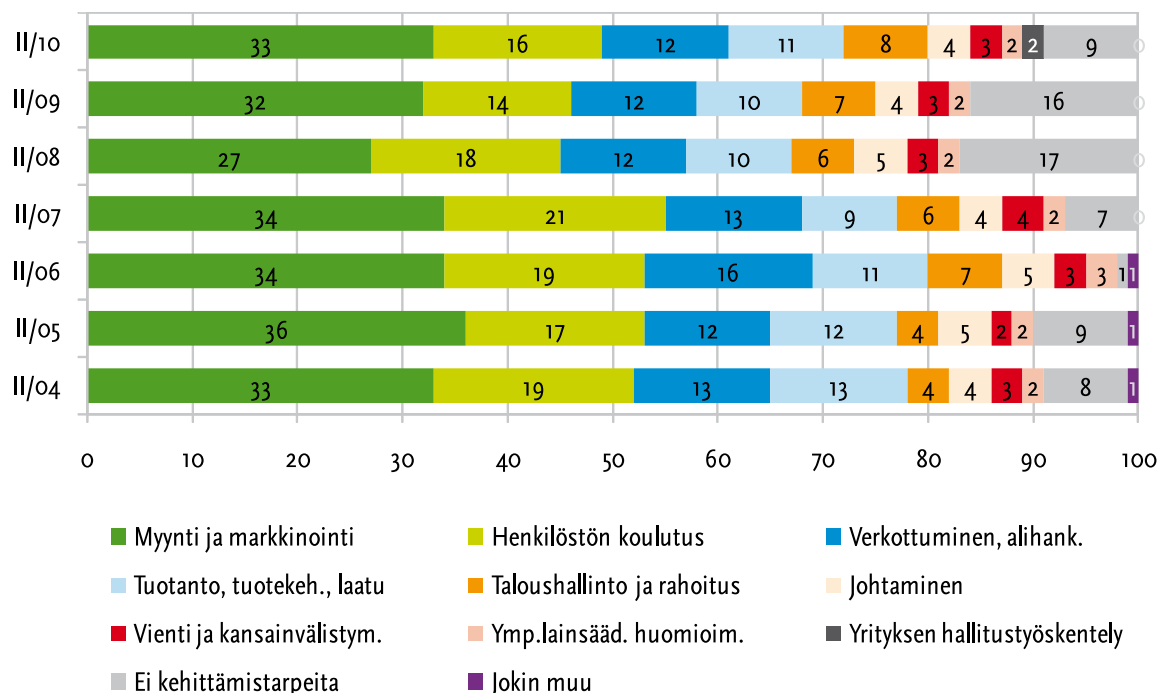
Kova kilpailu koetaan kehittämisen jarruksi erityisesti kaupassa. Suhdannetilanne nähdään esteeksi etenkin teollisuudessa. Kaupassa ja teollisuudessa ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta ei koeta esteeksi samassa laajuudessa kuin muilla aloilla. Rakentamisessa sen sijaan saatavuus koetaan hieman keskimääräistä useammin esteeksi epäterveen kilpailun lisäksi. Rakent-

tamisessa muita aloja harvemmin puolestaan muut resurssitekijät koetaan kehittämisen pahimmaksi esteeksi.

Kasvuhakuisimmissa (21 %) ja nuorissa (12 %) yrityksissä rahoitus koetaan muita yrityksiä useammin kehittämisen pahimmaksi esteeksi. Kasvuhakuisissa sen sijaan kilpailutilannetta ei koeta niinkään kehittämisen esteeksi. Keskisuurissa ja kansainvälisillä markkinoilla

toimivissa yrityksissä suhdannetilanne korostuu verrattuna muihin yrityksiin. Keskisuurissa korostuu myös epäterve kilpailu. Pienemmissä ja niin ikään kansainvälisillä markkinoilla toimivissa yrityksissä korostuu rahoitus. Kotimarkkinayrityksissä sen sijaan kehittämisen esteeksi koetaan erityisesti työvoimakustannusten taso ja epäterve kilpailu.

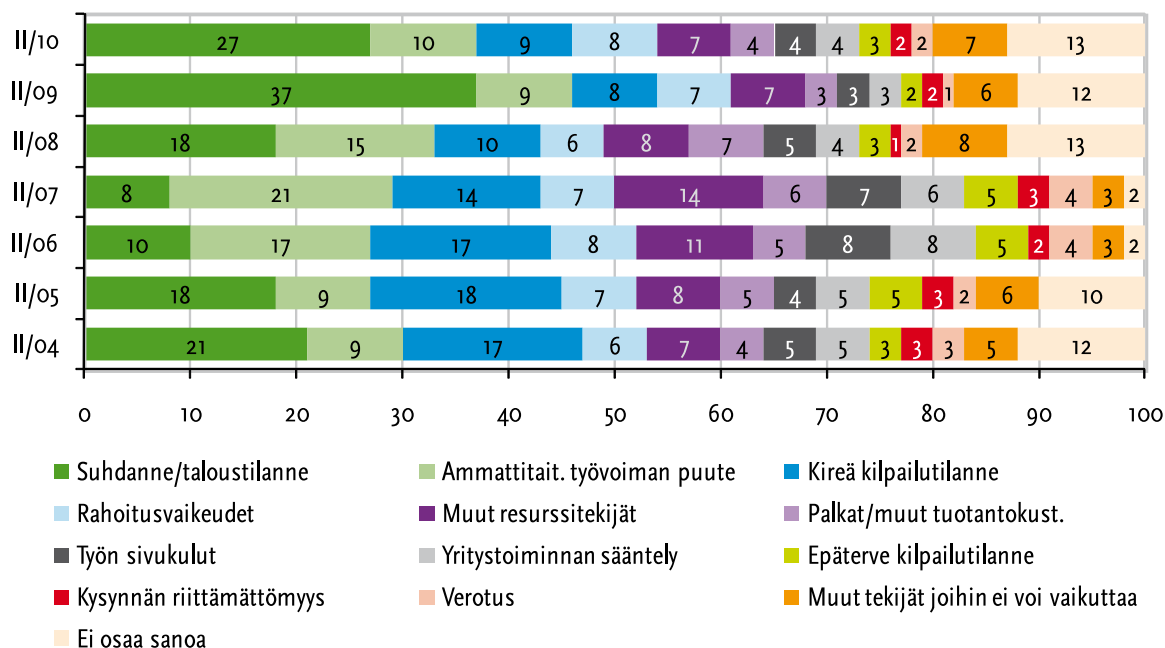
Kuva 18: Tärkein kehittämistarve, % pk-yrityksistä

Taulukko 19: Yrityksen tärkein kehittämistarve

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Johtaminen	4	3	8	4	4
Yrityksen hallitustyöskentely	2	2	2	0	2
"Henkilöstön kehittäminen ja koulutus"	16	10	19	15	18
Markkinointi ja myynti	33	31	22	46	31
Vienti ja kansainvälistyminen	3	8	0	3	2
Rahoitus, talous ja laskentatoimi	8	7	11	9	7
"Tuotanto ja materiaalitoiminnot, tietotekniikka, tuotekehitys ja laatu"	11	19	12	7	10
"Yhteistyö/verkkotuminen, alihankinta"	12	9	14	10	14
"Ympäristö- ja muiden säädösvaatimusten huomioiminen"	2	1	2	1	2
Ei kehittämistarpeita/ei osaa sanoa	9	10	10	5	10

Kuva 19: Kehittämisen pahin este, % pk-yrityksistä

Taulukko 20: Yrityksen kehittämisen pahin este

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Yritystoiminnan sääntely	4	3	3	5	5
- Byrokratia	2	2	2	2	2
- Työlainsäädäntö/tesit	1	0	1	1	2
- Muu sääntely	1	1	0	2	1
Kustannustaso	10	11	11	9	10
- Työn sivukulut	4	5	4	4	4
- Palkkataso/muut tuotantokustannukset	4	5	4	3	4
- Verotus	2	1	3	2	2
Kilpailutilanne	14	14	16	17	13
- Kireä kilpailu	9	10	10	12	8
- Epäterve kilpailu	3	2	5	4	3
- Kysynnän riittämättömyys/ epävakaus	2	2	1	1	2
Rahoitus	8	7	8	10	7
- Saatavuus	3	3	2	4	3
- Hinta	1	0	1	1	1
- Vakuuksien puute	4	4	5	5	3
Resurssitekijät	17	14	17	13	19
- Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus	10	6	13	6	11
- Muut resurssitekijät	7	8	4	7	8
Suhdanne/maailmantilanne	27	33	27	27	25
Muut tekijät, joihin ei voi vaikuttaa	7	6	5	7	8
Ei osaa sanoa	13	12	13	12	13

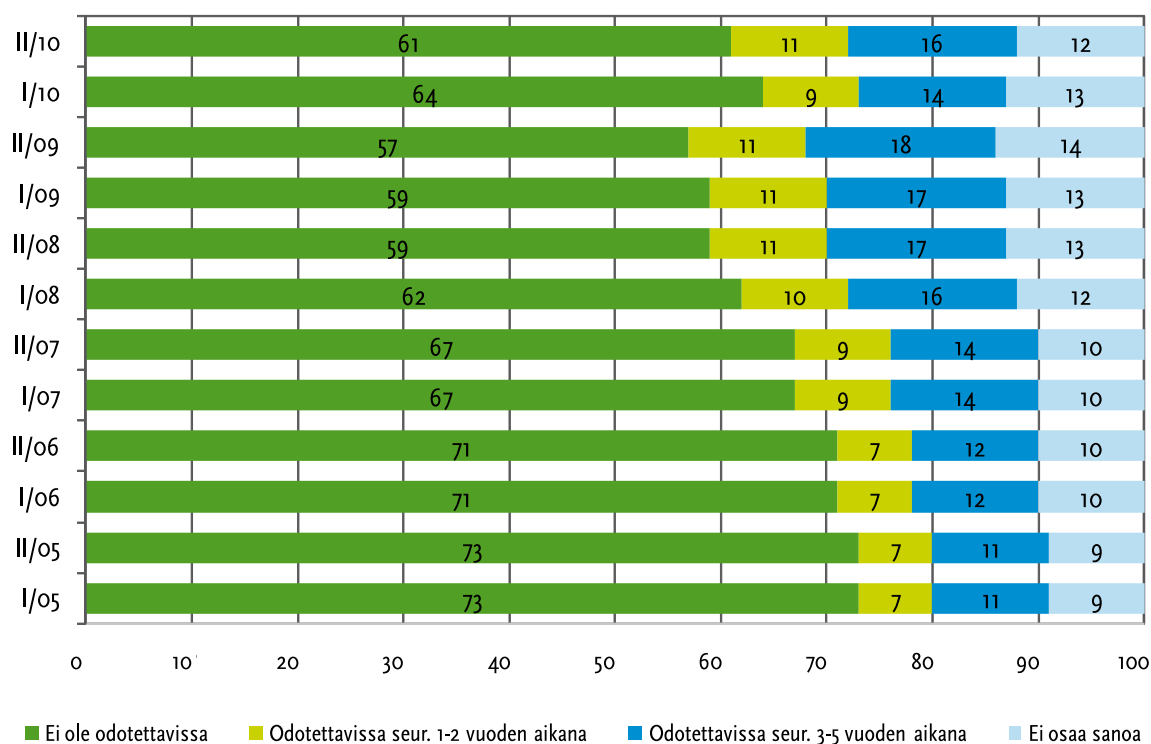
4.3 Sukupolven- tai omistajanvaihdokset

Yrityksistä 27 prosentissa odotetaan sukupolven- tai omistajanvaihdosta seuraavan 5 vuoden kuluessa. Osuus on säilynyt parin viime vuoden tasolla. Omistajanvaihdos tulee ajankohtaiseksi erityisesti pienissä teollisuuden pk-yrityksissä. Vastaajista 61 prosenttia ei usko sukupolven- tai omistajanvaihdoksen mahdollisuuden seuraavan 5 vuoden aikana oman yrityksen kohdalla.

Yrittäjien ikärakenne on selvästi vinoutuneempi kuin palkansaajien. Väestön ikääntymisen seurauksena su-

kupolven- tai omistajanvaihdoksia tai vaihtoehtoisesti yritystoiminnan päättymisiä onkin tulevina vuosina odotettavissa runsaasti. Mikäli nämä tapahtuisivat ennakoitussa aikataulussa, merkitsisi se vuosittain noin 10 000 sukupolven- tai omistajanvaihdoksen mahdollisuutta ja tarvetta seuraavan viiden vuoden aikana.

Kuva 20: Sukupolven- tai omistajanvaihdoksen odotettavuus seuraavan 5 vuoden aikana, % pk-yrityksistä

4.4 Ulkoinen rahoitus ja sen käyttö

Halukkuus hakea ulkoista rahoitusta on pk-yritysten keskuudessa hieman alempi kuin alkuvuonna ja lähes samalla tasolla kuin vuosi sitten. Melko varovaiset investointiodotukset ovat linjassa näiden rahoitussuunnitelmien kanssa.

Myös valmisteilla oleva rahoitusmarkkinoiden kansainvälisen säätelyn tiukentaminen ja sen ennakoitua vaikutukset yritysrahoitukseen voivat olla syynä siihen, että vain joka neljäs pk-yritys suunnittelee ulkoisen rahoituksen hakemista lähimmän 12 kuukauden kuluessa.

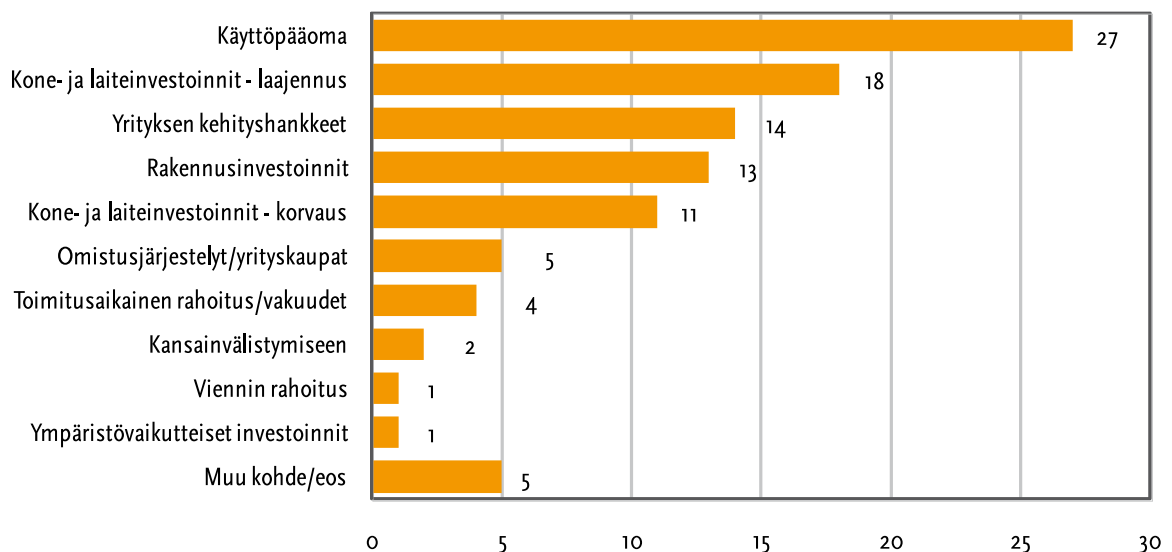
Kaupan alan pk-yritykset poikkeavat yleisestä trendistä siten, että niissä rahoitusaikomukset nousivat hieman sekä alkuvuodesta että vuoden takaisesta tilanteesta. Suurimmat, yli 50 henkeä työllistävät yritykset erottuvat muista selvästi yleisemmällä rahoitussuunnitelmillaan. Talouskriisin jälkeen on tyypillistä, että rahoitus- ja investointisuunnitelmat nousevat ensin suurissa yrityksissä.

Ulkoisen rahoituksen käyttökohteissa ei tapahtunut merkittäviä muutoksia alkuvuoden barometrin tulok-

Taulukko 21: Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Aikoo ottaa rahoitusta	24	30	24	24	22
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitetta %	Toimintansa lopettavat %
Aikoo ottaa rahoitusta	51	27	20	7	8
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Aikoo ottaa rahoitusta	17	27	29	37	51

Kuva 21: Ulkoisen rahoituksen tärkein käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana

siin verrattuna. Käyttöpääoman tarve on edelleen selvästi yleisin peruste rahoituksen hakemiselle. Toiselle sijalle nousivat kone- ja laiteinvestoinnin – ja nimenomaan niiden laajennusinvestoinnit. Yrityksen kehityshankkeet putosivat kolmannelle sijalle.

Pk-yritysten omitusjärjestelyt eivät ole yleistyneet rahoituksen kohteena, eivät myöskään rakennusinvestoinnit. Kansainvälistymiseen haettava rahoitus on melko vähäistä.

Tässä barometrissä kysyttiin pk-yrityksiltä vain tärkeintä ulkoisen rahoituksen käyttökohdetta, kun aiemmin kysyttiin erikseen myös toiseksi tärkeintä käyttökohdetta. Tästä syystä tämän barometrin tulokset eivät ole tältä osin vertailukelpoisia edellisen barometrijulkaisun nähden.

Käyttöpääoman tarve on teollisuudessa painunut keskiarvon alapuolelle. Sen sijaan kaupassa sen tarve on edelleen suurempi kuin muilla aloilla. Palvelualan yrityksissä oleellisin muutos aiempaan nähden on yrityksen kehityshankkeiden korostuminen. Palvelualojen suhteellisen merkityksen nousu näkyy kasvavina rahoitustarpeina nimenomaan kehityshankkeisiin.

Pk-yrityksistä 30 prosenttia on ottanut ulkoista rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana. Teollisuusyrityksistä 42 prosentti on turvautunut ulkoiseen rahoitukseen palveluyritysten osuuden ollessa 26 prosenttia. Luonnollisesti voimakkaammin kasvuhakuisista ja suuremmista pk-yrityksistä useammat ovat ottaneet ulkoista rahoitusta.

Pankkien rooli pk-yritysten päärahoittajana on edelleen hienokseltaan vahvistunut. Nyt 77 prosenttia rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana ottaneista yri-

tyksistä on hakenut sitä nimenomaan pankista. Osuus on noussut prosenttiyksikön verran kahdessa barometrissä peräkkäin.

OP-Pohjola-ryhmä on noussut pk-yritysten yleisimmäksi pääpankiksi 38 prosentin markkinaosuudella. Toinen muutos edelliseen barometriin nähden on säästöpankkien nousu 8 prosentin markkinaosuudellaan ohi Sampo Pankin.

Finnveran tarjoaman rahoituksen kysyntä pk-sektorissa on hieman alentunut: 24 prosenttia rahoitusta ottaneista raportoi hakeneensa sitä Finnveralta. Kysynnän loiva lasku on tullut suhdannetilanteeseen, talouskriisin syvyyteen ja siihen liittyneiden rahoitusmarkkinaongelmiin nähden melko aikaisessa vaiheessa.

Rahoitusyhtiöiden palveluita on käyttänyt 16 prosenttia rahoitusta ottaneista pk-yrityksistä. Tekesin kohdalla vastaava osuus on 4 prosenttia sekä vakuutusyhtiöiden ja työeläkeyhtiöiden vain 3 prosenttia. Pääomasijoittajien puoleen on kääntynyt vajaat 5 prosenttia rahoitusta hakeneista ja nykyisistä ELY-keskuksista rahoitusta on hakenut vajaat 7 prosenttia.

Osuudet muuttuvat, kun tiedustellaan, mistä lähteistä ulkoista rahoitusta aiotaan hakea seuraavien 12 kuukauden aikana. Pankkien osuus on lähes entisellään 75 prosentissa. Finnveran osuus on 2 prosenttiyksikköä alempi kuin alkuvuonna, samoin Tekesin.

Yleisenä mutta vielä loivana trendinä on nähtävissä pk-yritysten kasvava kiinnostus pääomasijoittajia sekä rahoitusyhtiöitä kohtaan. Varsinkin kasvuhakuisimpien pk-yritysten aikomus hakea rahoitusta pääomasijoittajilta on selvästi noussut. Myös ELY-keskusten osuus rahoituksen mahdollisena lähteenä on noussut kasvu-

Taulukko 22: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus toimialoittain

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Koneiden ja laitteiden korvausinvestoinnit	11	10	10	7	13
Koneiden ja laitteiden laajennusinvestoinnit	18	31	16	13	16
Rakennusinvestoinnit	13	12	19	11	13
Ympäristövaikutteiset investoinnit	1	1	1	1	0
Käyttöpääoma	27	24	29	38	23
Omistusjärjestelyt/yrityskaupat	5	4	6	3	6
Viennin rahoitus ja riskien kattaminen	1	1	0	2	0
Kansainväistyminen	2	2	0	2	2
Yrityksen kehityshankkeet	14	9	8	16	17
Toimitusaikaiset vakuudet	4	5	8	3	3
Muu tarkoitus	5	2	3	4	7

Taulukko 23: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus kasvuhakuisuuden mukaan

	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitetta %
Koneiden ja laitteiden korvausinvestoinnit	3	11	15	18
Koneiden ja laitteiden laajennusinvestoinnit	18	20	17	16
Rakennusinvestoinnit	7	15	13	13
Ympäristövaikutteiset investoinnit	1	0	0	2
Käyttöpääoma	30	26	26	29
Omistusjärjestelyt/yrityskaupat	10	4	3	5
Viennin rahoitus ja riskien kattaminen	2	0	0	0
Kansainvälistyminen	5	1	1	0
Yrityksen kehityshankkeet	18	13	13	5
Toimitusaikaiset vakuudet	4	3	4	3
Muu tarkoitus	2	4	6	10

Taulukko 24: Ulkoisen rahoituksen aiotut lähteet */

	Pankki %	Rahoitus-yhtiö %	Finnvera %	ELY-keskus %	Tekes %	Pääoma-sijoittaja %	Vakuutus-yhtiö %
Toimialoittain							
Kaikki yritykset	76	18	31	15	10	11	6
Teollisuus	74	17	45	23	15	15	8
Rakentaminen	86	23	24	11	5	5	9
Kauppa	81	10	30	11	8	12	7
Palvelut	72	20	26	14	11	12	4
Kasvuhakuisuuden mukaan							
Voimakkaasti kasvuhakuiset	70	19	43	19	23	23	9
Kasvuhakuiset	78	15	33	17	10	11	7
Asemansa säilyttäjät	81	22	22	12	3	4	5
Ei kasvutavoitetta	64	15	15	4	4	6	0
Perustamisvuoden mukaan							
ennen 1990	83	21	28	14	7	5	10
1990–1999	76	18	31	14	10	9	7
2000–2004	74	15	27	15	11	13	3
2004 jälkeen	67	15	37	20	17	23	4

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

hakuisten pk-yritysten keskuudessa – pankkien osuuden laskiessa.

Finnveran tarjoaman suhdannelainan tai -takauksen tarve on hieman alentunut alkuvuodesta. Selvimmin tämä näkyy rahoituksen hakemista suunnittelevissa teollisuuden pk-yrityksissä, joista 32 prosenttia aikoo lähimmän 12 kuukauden aikana hakea suhdannelainaa tai -takausta. Tämä osuus on 9 prosenttiyksikköä alempi kuin kevään barometrissa. Finnveran suhdannetuotteiden kysyntä näyttää voimistuvan 10–19 henkeä työllistävissä yrityksissä.

Pk-yritysten ulkoisen rahoituksen yleisyydessä ei ole viime aikoina tapahtunut oleellisia muutoksia, vaikka rahoitusmarkkinoiden yleinen toimivuus on vaihdellut huomattavasti. Edelleen hieman yli joka toisella pk-yrityksellä on lainaa joltain rahoituslaitokselta.

Myös toimialoittain ja yritysten kokoluokittain muutokset ovat olleet vähäisiä. Ainoastaan 5–9 hengen mikroyrityksissä sekä 20–49 henkeä työllistävissä lainaa omaavien osuus on noussut muutaman prosenttiyksikön verran. Suurimpien pk-yritysten keskuudessa lainojen käyttö ei ole yleistynyt, ei myöskään kaikkein pienimmissä yrityksissä.

Taulukko 25: Finnveran suhdannelainan tai -takauksen ottamisaikomukset

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Aikoo hakea suhdannelainaa/takausta	27	32	29	27	24
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Aikoo hakea suhdannelainaa/takausta	34	29	21	13	0
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Aikoo hakea suhdannelainaa/takausta	21	29	34	30	26

Taulukko 26: Ulkoisen rahoituksen ottamisen yleisyys

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Ottanut rahoitusta	30	42	33	31	26
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Ottanut rahoitusta	43	33	30	19	13
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Ottanut rahoitusta	23	33	37	48	52

Taulukko 27: Ulkoisen rahoituksen yleisyys

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
On lainaa rahoituslaitoksista	52	65	66	53	46
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
On lainaa rahoituslaitoksista	62	57	52	35	19
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
On lainaa rahoituslaitoksista	43	59	62	68	65

4.5 Maksuvaikeudet

Suhdanne- ja liiketoimintanäkymien selvästä koheneemisesta huolimatta pk-yritysten kokemat omat maksuvaikeudet eivät ole vielä lainkaan vähentyneet. Viimeisten 3 kuukauden aikana maksuvaikeuksia kokeneiden osuus kevään barometrissa jopa nousi yhdellä prosenttiyksiköllä 19 prosenttiin. Normaaleissa talouden oloissa maksuvaikeuksista raportoi yleensä vain muutama prosentti yrityksistä.

Teollisuudessa tilanne on alkuvuoden jälkeen vakaantunut, mutta rakennusalalla maksuvaikeudet ovat

edelleen yleistyneet: nousua edellisestä barometrissa on 6 prosenttiyksikköä. Myös kaupassa ja palvelualoilla nähtiin yhden prosenttiyksikön nousu.

Vaikka suurimpien pk-yritysten odotukset talouden ja oman liiketoiminnan kehityksestä ovat pienempiä positiivisemmat, on vähintään 50 hengen yrityksillä ollut myös aiempaa yleisemmin maksuvaikeuksia. Maksuvaikeuksia kokeneiden osuus kohosi tässä ryhmässä 3 prosenttiyksiköllä 14 prosenttiin.

Taulukko 28: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	19	20	26	21	17
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	22	20	21	12	25
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	21	20	17	17	14
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990 %	1990–1999 %	2000–2004 %	2004 jälkeen %	
Yrityksellä maksuvaikeuksia viim. 3 kk aikana	15	21	17	26	

Asiakkaiden ja liikekumppanien maksuvaikkeuksiin on törmännyt runsaat puolet pk-yrityksistä. Nousua maksuvaikkeuksissa tapahtui rakennusalalla ja pienemässä määrin myös kaupan alalla.

Muutos vuoden takaiseen tilanteeseen nähden on kuitenkin positiivinen. Liikekumppanien ja asiakkaiden maksuvaikkeudet ovat vähentyneet kaikilla toimialoilla ja kaiken kokoisissa pk-yrityksissä. Asiakkaiden ja kumppaneiden kasvavia maksuvaikkeuksia kokeneiden osuu-

det vaikeuksia kokeneista ovat kauttaaltaan pienentyneet yli 10 prosenttiyksiköllä.

Pk-yritysten tarpeet maksujärjestelyihin verottajan kanssa ovat määrältään pysyneet aivan samalla tasolla kuin kevään barometrissa. Tämä viittaa siihen, että pk-yritysten talous on kestänyt suhteellisen hyvin omat ja asiakkaiden kokemat maksuongelmat, jotka ovat edelleen varsin yleisiä.

Taulukko 29: Pk-yritysten kokemat maksuvaikkeudet asiakkaiden tai kumppaneiden suunnalta

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Asiakkailla/kumppaneilla maksuvaikkeuksia viim. 3 kk aikana	54	58	57	64	48
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Asiakkailla/kumppaneilla maksuvaikkeuksia viim. 3 kk aikana	56	56	57	42	43
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Asiakkailla/kumppaneilla maksuvaikkeuksia viim. 3 kk aikana	49	60	59	61	58
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990 %	1990–1999 %	2000–2004 %	2004 jälkeen %	
Asiakkailla/kumppaneilla maksuvaikkeuksia viim. 3 kk aikana	58	54	52	48	

Taulukko 30: Asiakkaiden tai kumppaneiden suunnalta koettujen maksuvaikeuksien muutos vuodentakaiseen verrattuna

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Asiakkailla/kumppaneilla maksuvaikeuksia vuodentakaista enemmän	61	59	63	64	60
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Asiakkailla/kumppaneilla maksuvaikeuksia vuodentakaista enemmän	58	62	63	58	60
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Asiakkailla/kumppaneilla maksuvaikeuksia vuodentakaista enemmän	59	63	65	59	65
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990 %	1990–1999 %	2000–2004 %	2004 jälkeen %	
Asiakkailla/kumppaneilla maksuvaikeuksia vuodentakaista enemmän	60	61	63	61	

Taulukko 31: Pk-yritysten tarve maksujärjestelyihin verottajan kanssa

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Tarvetta maksujärjestelyihin verottajan kanssa viim. 6 kk aikana	10	11	14	10	9
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset %	Kasvuhakuiset %	Asemansa säilyttäjät %	Ei kasvutavoitteita %	Toimintaansa lopettavat %
Tarvetta maksujärjestelyihin verottajan kanssa viim. 6 kk aikana	14	9	12	6	16
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Tarvetta maksujärjestelyihin verottajan kanssa viim. 6 kk aikana	11	10	9	10	6
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990 %	1990–1999 %	2000–2004 %	2004 jälkeen %	
Tarvetta maksujärjestelyihin verottajan kanssa viim. 6 kk aikana	7	13	9	12	

4.6 Suhdannelanteeseen sopeutuminen

Noin 40 prosenttia pk-yrityksistä on joutunut tekemään sopeuttamistoimia talouskriisin vuoksi. Kuitenkin 7 prosenttia on vielä suunnittelemassa sopeuttamistoimia suhdannelanteen takia. Sopeuttamistoimia tehneiden osuus on säilynyt keväisellä tasolla noustuaan tuolloin vielä 7 prosenttiyksikköä. Sopeutumista suunnittelevien osuus on niin ikään säilynyt keväisellä tasolla. Teollisuudessa 49 prosenttia (54 % keväällä) on sopeuttanut, kun palveluissa vastaava osuus on 32 prosenttia (37 % keväällä). Rakentamisessa 9 prosenttia (10 % keväällä) on suunnittelemassa toimia. Teollisuudessa suunnittelevien osuus on 5 prosenttia (7 % keväällä).

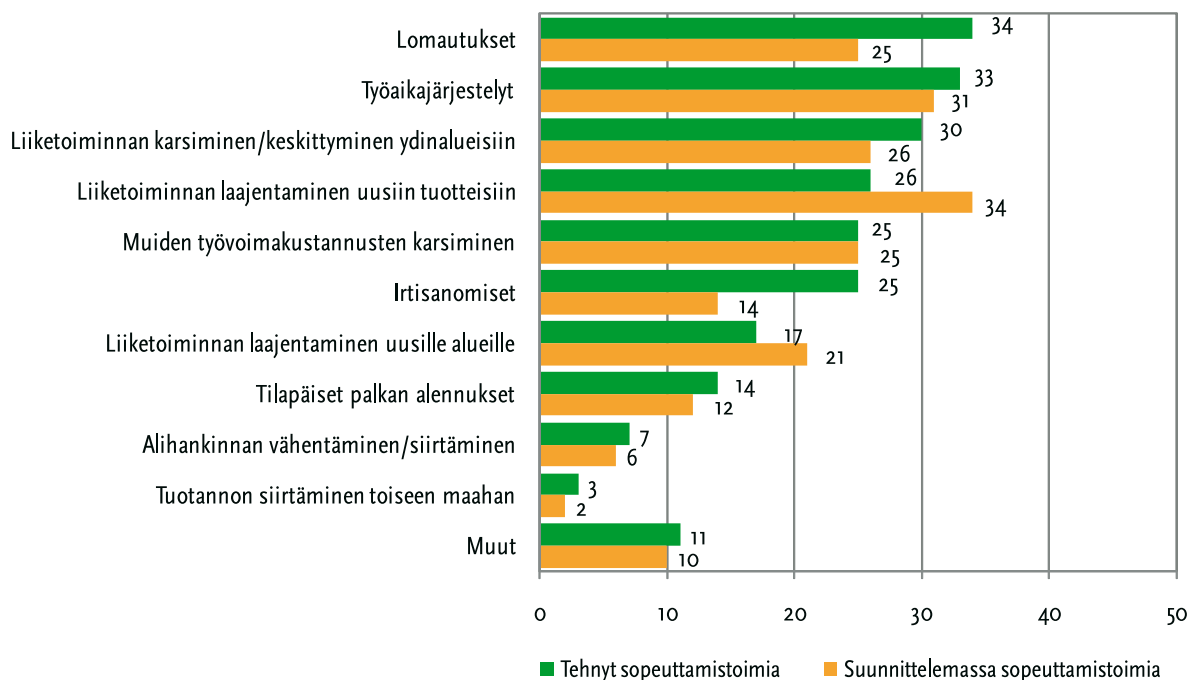
Sopeuttamistoimien toteutus on sitä yleisempää mitä suurempiin ja vanhempiin pk-yrityksiin mennään. Mitä laajemmilla markkinoilla yritys toimii, sitä yleisemmin sopeuttamistoimia on jo tehty. Niin ikään kasvuhakuisemmat ovat muita useammin joutuneet sopeuttamaan toimintaansa. Sen sijaan toimien suunnittelussa ei ole eroa näiden tekijöiden suhteen.

Niistä, jotka ovat tehneet jo sopeuttamistoimia, 34 prosenttia on lomauttanut ja samoin 33 prosenttia

on tehnyt muita työaikajärjestelyitä. Niistä, jotka suunnittelevat tekevänsä sopeuttamistoimia, 25 prosenttia suunnittelee lomautuksia ja 31 prosenttia muita työaikajärjestelyitäkin. Sekä lomautuksia tehneiden että suunnittelevien osuus on laskenut noin 10 prosenttiyksikköä kevästä. Työaikajärjestelyitä suunnittelevien osuus on laskenut 8 prosenttiyksikköä. Irtisanomisiin on joutunut turvautumaan 25 prosenttia jo sopeuttamistoimia tehneistä, ja sopeuttamistoimia suunnittelevista 14 prosenttia harkitsee irtisanomisia. Irtisanomisia tehneiden osuus ei ole muuttunut, mutta suunnittelevien osuus on laskenut 7 prosenttiyksikköä.

Noin neljänneksellä yrityksistä sopeutumistoimiin kuuluu toiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin. Noin viidesosalla toimia tehneistä ja suunnittelevista toimet kohdistuvat liiketoiminnan laajentamiseen uusille alueille. Liiketoiminnan keskittämiseen yrityksen ydinalueisiin on turvautunut 30 prosentti toimia tehneistä ja suunnittelee turvautuvansa 26 prosenttia toimia suunnittelevista. Nämä jälkimmäiset osuudet ovat nousseet kevästä.

Kuva 22 : Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet, % yrityksistä, jotka tehneet tai suunnittelevat tekevänsä toimia */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Tilapäisistä palkanalennuksista on sopinut 14 prosenttia ja 12 prosenttia sopeutustoimia suunnittelevista ennakoivat toimien kohdistuvan palkan alennuksiin. Muita työvoimakustannuksia on karsinut tai suunnittelee karsivansa 25 prosenttia. Muita työvoimakustannuksia karsineiden tai karsimista suunnittelevien osuudet ovat nousseet noin 10 prosenttiyksikköä kevästä. Sopeuttamistoimia suunnittelevista ja tehneistä noin 5 prosenttia on suunnittelemassa tai on jo siirtänyt alihankintaa ulkomaille tai vähentämässä alihankintaa.

Lomautukset ja irtisanomiset ovat yleisimpiä teollisuudessa ja rakentamisessa, muut työaikajärjestelyt puolestaan palveluissa teollisuuden ohella. Alihankinnan ja tuotannon muutokset koskettavat erityisesti teollisuuden pk-yrityksiä. Rakentamisessa laajentaminen uusiin tuotteisiin on hieman muita aloja harvinaisempaa. Tilapäisiä palkan alennuksia on tehty ja harkitaan erityisesti palveluissa ja kaupassa, kun taas rakentamisessa muiden työvoimakustannusten karsimista.

Voimakkaammin kasvuhakuiset ovat hieman useammin joutuneet turvautumaan tai suunnittelemaan

tuotannon ja alihankinnan siirtämisiä uusiin maihin ja alihankinnan vähentämistä. Toisaalta kasvuhakuisemmat ja nuoremmat yritykset ovat muita useammin suunnittelemassa tai tehneet liiketoiminnan laajentamista uusiin tuotteisiin tai uusille alueille. Voimakkaammin kasvuhakuiset ja vanhemmat yritykset ovat muita useammin joutuneet turvautumaan tai ennakoivat joutuvansa turvautumaan lomautuksiin irtisanomisiin. Vähemmän kasvuhakuiset ja vanhemmat yritykset ovat puolestaan muita hieman useammin tehneet tai suunnittelemassa muita työaikajärjestelyitä.

Työaikajärjestelyitä, muiden työvoimakustannusten karsimista ja liiketoiminnan karsimista lukuun ottamatta toimenpiteet ovat sitä yleisempiä mitä laajemmilla markkinoilla toimivista yrityksistä on kyse. Mitä suurempiin yrityksiin mennään henkilömäärältään, sitä yleisempiä ovat lomautukset, irtisanomiset ja työaikajärjestelyt sekä alihankinnan vähentäminen ja tuotannon siirtäminen toiseen maahan. Lomautuksiin on jouduttu turvautumaan tai suunnitellaan turvaututtavan muita useammin alihankintaa tekevissä pk-yrityksissä.

Taulukko 32: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet toimialoittain */

	Kaikki yritykset %	Teollisuus %	Rakentaminen %	Kauppa %	Palvelut %
Tehnyt sopeuttamistoimia	39	49	38	50	32
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	7	5	9	8	7
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	32	60	48	22	23
Irtisanomiset	23	37	27	21	18
Työaikajärjestelyt	32	37	16	31	35
Tilapäiset palkan alennukset	14	9	10	16	16
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	25	19	37	22	26
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	7	10	3	5	7
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	3	6	2	2	2
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	27	26	19	30	28
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	18	17	20	18	18
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	29	24	29	34	28
Muut	10	8	9	10	12

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 33: Pk-yritysten tekemät ja suunnittelemat sopeuttamistoimet kokoluokittain */

	alle 5 henkilöä %	5–9 henkilöä %	10–19 henkilöä %	20–49 henkilöä %	yli 50 henkilöä %
Tehnyt sopeuttamistoimia	31	41	51	53	55
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	6	9	8	7	7
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat tehneet tai suunnittelemassa					
Lomautukset	15	40	40	54	66
Irtisanomiset	13	23	27	39	56
Työaikajärjestelyt	23	39	34	45	51
Tilapäiset palkan alennukset	21	9	7	9	11
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	22	28	29	25	25
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	5	5	8	11	13
Tuotannon siirtäminen toiseen maahan	2	3	2	4	10
Liiketoiminnan laajentaminen uusiin tuotteisiin	29	27	25	27	26
Liiketoiminnan laajentaminen uusille alueille	19	18	16	17	18
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	28	30	31	27	34
Muut	14	9	7	4	9

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5. Yhteenveto alueellisista tuloksista

Suhdanneodotukset

Yleiset suhdanneodotukset ovat pk-yritysten keskuudessa kohonneet edelleen kauttaaltaan koko maassa. Koko maan saldoluku on nyt +40, kun se vielä keväällä oli +25. Tuolloin heikoinkin alueellinen saldoluku oli +13. Nyt heikoin saldoluku on Kainuussa +25, kun korkeimmat saldoluvut on Päijät-Hämeessä ja Satakunnassa hieman päälle +50.

Päijät-Hämeessä ja Satakunnassa myös nousu on ollut suurin, 29 yksikköä. Muita maltillisemmin odotukset ovat nousseet Uudellamaalla, Etelä-Karjalassa ja Keski-Suomessa, alle 10 yksiköllä.

Arviot niin suhdanteen kuin liikevaihdon kehityksestä lähimmän 12 kuukauden aikana ovat tulleet alueellisesti aiempaa yhtenäisemmiksi. Korkeimmat saldoluvut liikevaihdon suhteen on Etelä-Karjalassa (+61) ja Päijät-Hämeessä (+55), kun taas Kainuussa saldoluku jää +32:een. Keski-Pohjanmaalla liikevaihdon suhteen saldoluku on noussut eniten, 28 yksikköä. Kanta-Hämeessä puolestaan saldoluku on jopa hieman laskenut, 4 yksikköä.

Positiivisimmat henkilöstöodotukset löytyvät Helsingistä ja Pääkaupunkiseudulta: saldoluku +27. Heikoimmillaan henkilöstön suhteen saldoluku jää alle +10 yksikön Kanta-Hämeessä, Lapissa ja Kainuussa.

Taulukko 34. Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana

	Yleiset suhdanne-näkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Viennin arvo	Tuonnin arvo	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vaka-varaisuus	Tuotekehitys-panokset
Helsinki	43	48	27	12	9	15	24	36	35	19
Pääkaupunki-seutu	47	47	27	12	12	13	30	39	42	16
Uusimaa	39	48	19	7	10	13	33	35	29	16
Varsinais-Suomi	34	41	16	4	6	5	38	27	27	12
Satakunta	51	51	21	20	9	19	22	35	40	22
Kanta-Häme	37	36	6	6	-2	1	30	26	16	15
Päijät-Häme	52	55	24	8	17	13	36	43	41	22
Pirkanmaa	39	46	12	7	6	7	32	32	32	13
Kymenlaakso	32	45	11	0	6	2	47	17	20	16
Etelä-Karjala	42	61	15	7	9	15	53	47	44	22
Etelä-Savo	40	49	15	8	0	14	31	33	40	14
Pohjois-Savo	37	42	18	2	11	7	29	35	29	20
Pohjois-Karjala	34	43	17	9	8	1	34	34	34	10
Keski-Suomi	38	44	15	7	10	4	32	29	33	22
Etelä-Pohjanmaa	42	45	17	4	9	12	33	27	27	18
Pohjanmaa	39	42	15	7	6	15	26	28	27	17
Keski-Pohjanmaa	44	51	15	7	12	11	33	36	32	15
Pohjois-Pohjanmaa	42	50	21	2	8	5	34	27	37	10
Kainuu	25	32	9	-2	-3	-9	34	13	19	6
Lappi	40	42	8	8	6	2	21	27	28	17
Koko maa	40	46	17	7	8	9	31	32	31	16

Kanta-Hämeessä ja Helsingissä odotukset ovat jopa laskeneet hieman keväästä. Pohjanmaalla saldoluku on noussut eniten, 14 yksikköä.

Investointien saldoluku on nollan pinnassa Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa, Kymenlaaksossa ja Kainuussa. Korkein saldoluku löytyy Satakunnasta, +20. Samoin Satakunnassa ja Lapissa odotukset ovat kohonneet eniten: saldoluvun nousu noin 20 yksikköä. Muutosta ei ole juurikaan tapahtunut Etelä-Karjalassa, Helsingissä, Pääkaupunkiseudulla, Keski-Suomessa, Päijät-Hämeessä ja Kymenlaaksossa.

Tuotekehityspanostuksia koskevat odotukset eivät ole juurikaan muuttuneet lukuun ottamatta Pohjois-Savoa, jossa saldoluku on noussut 16 yksikköä. Lisäksi odotukset ovat varsin tasaiset koko maassa saldoluvun vaihdeltaessa +10 ja +22 välissä lukuun ottamatta Kainuuta, jossa saldoluku jää +6:een.

Kannattavuuden suhteen saldoluvut ovat korkeimmat Etelä-Karjalassa (+47) ja Päijät-Hämeessä (+43). Saldoluku jää selvästi muita matalammaksi Kainuussa (+13) ja Kymenlaaksossa (+17). Saldoluku ei ole juurikaan muuttunut Kainuussa, Lapissa, Keski-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Sen on nousut yli 20 yksikköä Pohjois-Karjalassa, Etelä-Karjalassa, Päijät-Hämeessä ja Pohjois-Savossa.

Vakavaraisuuden suhteen saldoluku kohoaa yli +40:een Pääkaupunkiseudulla, Etelä-Karjalassa, Päijät-Hämeessä, Satakunnassa ja Etelä-Savossa. Alle +20:een saldoluku jää puolestaan Kanta-Hämeessä, Kainuussa ja Kymenlaaksossa. Saldoluku on muista poiketen laskenut selvästi Kanta-Hämeessä. Puolestaan selkeä, noin 20 yksikön, nousu on tapahtunut Etelä-Karjalassa, Päijät-Hämeessä, Satakunnassa ja Pohjois-Karjalassa.

Liiketoiminnan kasvu ja kehittäminen

Kainuun, Kymenlaakson ja Kanta-Hämeen yrityksistä löytyy harvinaisimmin kasvuhakuisia yrityksiä. Reilut 60 prosenttia kasvuun pyrkivistä yrityksistä nimeää uusien tuotteiden kehittämisen yhdeksi tärkeimmistä kasvukeinoista. Näin on etenkin Keski-Suomessa, Lapissa, Etelä-Karjalassa ja Helsingissä. Pk-yrityksistä 61 prosenttia perustaa kasvustrategiansa myynnin ja markkinoinnin sekä 51 prosenttia verkostoitumiseen ja yhteistyön lisäämiseen. Myynti ja markkinointi korostuvat erityisesti Helsingissä ja Etelä-Savossa. Verkostoituminen ja yhteistyö mainitaan tärkeimpänä kasvukeinoina useimmin Kymenlaaksossa ja Helsingissä.

Koko maan pk-yrityksistä 16 prosentilla ei ole lainkaan kasvutavoitteita. Yleisintä tämä on Pohjois-Karjalassa, Kanta-Hämeessä ja Pirkanmaalla. Yleisimpiä syitä kasvuhaluttomuuteen ovat, että nykyistä yrityskokoa pidetään sopivana ja että ei olla halukkaita ottamaan kas-

vun vaatimaa riskiä. Uudellamaalla pidetään useimmin yrityksen nykyistä kokoa sopivana. Kymenlaaksossa ja Etelä-Savossa näytettäisiin vierastettavan eniten riskinottoa kasvuhaluttomien keskuudessa.

Työvoimakustannukset, kireä kilpailutilanne ja kysynnän riittämättömyys ovat merkittävämpiä kasvun esteitä. Kysynnän riittämättömyys toimii kasvun esteenä erityisesti Keski-Suomessa ja Etelä-Savossa. Varsinais-Suomessa ja Etelä-Pohjanmaalla pidetään työvoimakustannuksia työllistämisen esteenä. Etelä-Savossa ja Kymenlaaksossa kireä kilpailu nimetään kasvun esteeksi muita useammin.

Pk-sektorilla nähdään koko maassa, että erityisesti myynnissä ja markkinoinnissa on kehitettävää. Tämä on tilanne erityisesti Etelä-Karjalassa, Kymenlaaksossa ja Pohjanmaalla. Henkilöstön kehittäminen ja kouluttaminen koetaan toiseksi useimmin tärkeimmäksi kehittämistarpeeksi koko maassa. Henkilöstön koulutusta korostavat erityisesti Lapin, Satakunnan, Pohjois-Karjalan ja Keski-Suomen yritykset. Lisäksi tuotannon, tuotekehityksen ja laadun parantamisesta (erityisesti Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo ja Päijät-Häme) sekä verkostoitumisesta ja alihankinnan kehittämisestä (Helsinki ja Kanta-Häme) kannetaan huolta.

Suhdanneilanne on edelleen merkittävin kehittämisen este tällä hetkellä. Suhdannenäkymien epävarmuus vaikuttaa erityisesti Kymenlaaksossa ja Lapissa kehittämisenäkymiin. Ammattitaitoisen työvoiman saatavuus on toiseksi useimmin kehittämisen pahin este. Työvoimaan saatavuus nousee esiin erityisesti Päijät-Hämeessä ja Etelä-Savossa. Kireä kilpailu koetaan kolmanneksi merkittävimmäksi esteeksi koko pk-sektorilla. Tämä nimetään erityisesti Päijät-Hämeessä, Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Potentiaalinen sukupolven- ja omistajanvaihdoksen mahdollisuus näyttäisi olevan 27 prosentissa pk-yrityksistä. Erityisesti sukupolven- ja omistajanvaihdoksen mahdollisuuksia arvioidaan realisoituvan Pohjois-Pohjanmaalla, Päijät-Hämeessä, Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa. Alueista Keski-Pohjanmaan, Pohjanmaan ja Kanta-Hämeen yrityksissä luopumisen arvioidaan tulevan harvinaisimmin eteen seuraavan viiden vuoden aikana.

Rahoitus

Suunnitelmat ulkoisen rahoituksen hankkimisesta ovat pk-yrityksissä normaalia luokkaa, kun 24 prosenttia koko maan pk-yrityksistä aikoo hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana.

Eniten rahoituksen hankkimista suunnittelevia on Satakunnassa ja Pohjois-Pohjanmaalla: joka kolmas näiden alueiden pk-yrityksistä aikoo hakea ulkoista ra-

hoitusta. Sen sijaan Kainuussa, Pirkanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Pohjanmaalla osuus jää hieman alle 20 prosenttiin. Muuten erot alueiden välillä ovat suhteellisen pieniä rahoituksen hakemista suunnittelevien osuuden vaihdellessa enimmäkseen 22–27 prosentin välillä.

Rahoituksen käyttökohde vaihtelee alueittain varsin paljon. Yleisimmin tärkein käyttökohde on kuitenkin edelleen käyttöpääoma. Keski-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla ja Etelä-Pohjanmaalla koneiden ja laitteiden laajennusinvestoinnit ohittavat käyttöpääoman tärkeimpänä ulkoisen rahoituksen aiottuna käyttökohteena. Yrityksen kehittämishankkeisiin yleisimmin rahoitusta aiotaan käyttää Helsingissä ja Pohjois-Savossa.

Rahoituksen hakemista suunnittelevista kolme neljästä aikoo hakea sitä pankista. Eniten kiinnostusta pankkirahoitukseen löytyy Etelä-Karjalasta, Etelä-Savosta ja Etelä-Pohjanmaalta, joissa osuudet rahoitusta suunnittelevista ovat lähes 100 prosenttia.

Finnveran puoleen kääntymistä suunnittelevia on nyt 29 prosenttia. Kainuussa, Keski-Pohjanmaalla, Pääkaupunkiseudulla ja Helsingissä Finnveran osuus on selvimmin (yli 35 prosenttia) keskiarvon yläpuolella. Päijät-Hämeessä vain 15 prosenttia aikoo kääntyä Finnveran puoleen. ELY-keskuksia aiotaan lähestyä etenkin Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Etelä-Karjalassa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa kiinnostus Finnveran suhdanne lainaan on suurinta. Kainuussa ja Etelä-Savossa puolestaan harvimminkin aiotaan kysellä suhdannelainan perään.

Maksuvaikeudet

Pk-yritysten maksuvaikeudet ovat edelleen varsin yleisiä. Viimeisen kolmen kuukauden aikana maksuvaikeuksia ilmoittaa itse kokeneensa 19 prosenttia pk-yrityksistä. Osuus on viime kevään tasoa.

Vähiten maksuvaikeuksia raportoidaan koetun Kymenlaaksossa, Lapissa Pohjois-Pohjanmaalla ja Etelä-Karjalassa. Noin joka neljännellä pk-yrityksellä on ollut omia maksuvaikeuksia Kanta-Hämeessä, Kainuussa, Keski-Suomessa ja Varsinais-Suomessa. Uudellamaalla sekä Helsingissä ja muualla pääkaupunkiseudulla maksuvaikeuksia on ollut noin viidenneksellä yrityksistä.

Liikekumppanien tai asiakkaiden taholta koetut maksuvaikeudet ovat edelleen varsin yleisiä: 54 prosenttia pk-yrityksistä kertoo kokeneensa niitä viimeisten kolmen kuukauden aikana. Tilanne ei ole viime syksyn jälkeen helpottunut tässä suhteessa.

Yleisimpiä maksuvaikeudet ovat olleet Etelä-Karjalassa, jossa 67 prosenttia alueen pk-yrityksistä on niitä kohdannut. Paras tilanne on ollut Keski-Pohjanmaalla, jossa osuus on 39 prosenttia.

Sen sijaan niiden asiakkaiden, joilla olisi aiempaa enemmän maksuvaikeuksia, osuus on yli 10 prosenttiyksikön laskussa. Päijät-Hämeessä enää alle puolella maksuvaikeuksia omaavista näitä on aiempaa enemmän. Sen sijaan Päijät-Hämeessä yritykset ovat kohdanneet kolmella neljästä kasvavia maksuvaikeuksia.

Tarve omiin maksujärjestelyihin verottajan kanssa viimeisten kuuden kuukauden aikana on koko maassa ollut 10 prosentilla pk-yrityksistä. Viime syksynä ja tänä keväänä tilanne oli sama. Vähiten järjestelyjä on neuvoteltu Etelä-Karjalassa ja Lapissa, vajaat 5 prosenttia yrityksistä. Selvästi yli 10 prosentin alueita ovat Kanta-Häme ja Varsinais-Suomi.

Suhdanteeseen liittyvät toimet

Noin 40 prosenttia yrityksistä on nyt tehnyt sopeuttamistoimia taloustilanteen vuoksi. Vähiten sopeuttamistoimia on tehty Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa, joissa alueen pk-yrityksistä noin neljäsosa kertoo sopeuttaneensa toimintaansa. Etelä-Karjalassa ja Päijät-Hämeessä yli puolet pk-yrityksistä on tehnyt sopeuttamistoimia.

Sopeuttamistoimia suunnittelevia on nyt 7 prosenttia pk-yrityksistä, mikä on 5 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosi sitten. Aktiivisinta suunnittelu on Varsinais-Suomessa: 11 prosenttia yrityksistä suunnittelee sopeuttamista. Sen sijaan Keski-Pohjanmaalla ei myöskään suunnitella enää juuri sopeuttamistoimia: vain pari prosenttia yrityksistä suunnittelee niitä.

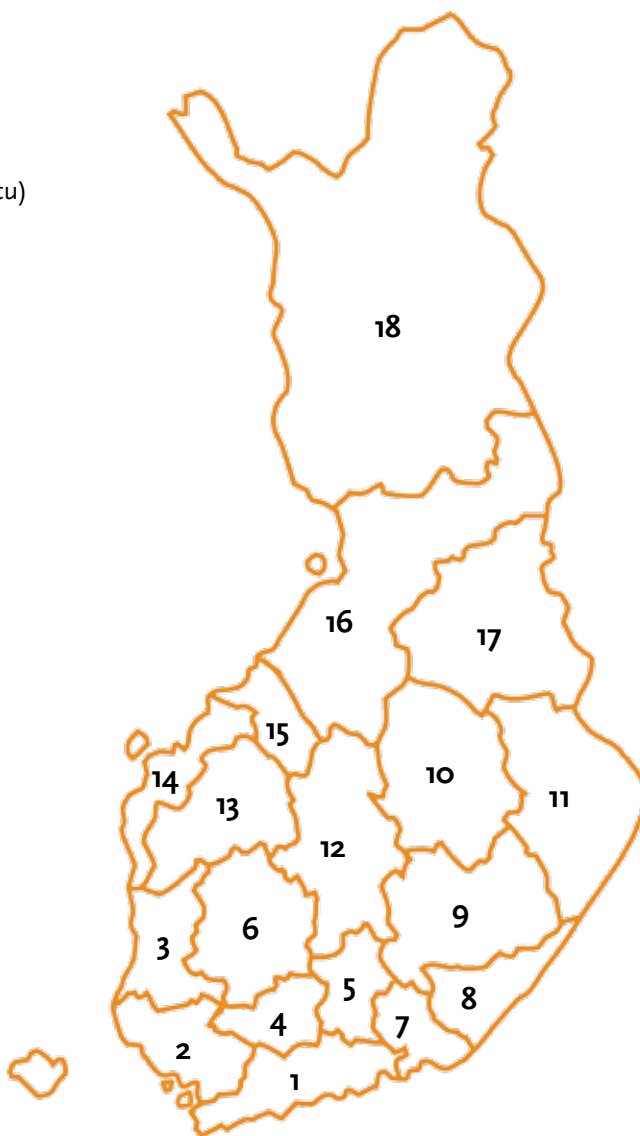
Lähes 60 prosenttia Kainuun toimia tehneistä tai suunnittelevista pk-yrityksistä on lomauttanut tai suunnittelee tätä. Pohjois-Savossa puolestaan reilu viidennes on lomauttanut tai suunnittelee tätä. Irtisanoutumisiin turvautuminen tai niiden suunnittelu on vähäisintä niin ikään Pohjois-Savossa (12 prosenttia) ja yleisintä Etelä-Savossa (32 prosenttia) sekä Helsingin ulkopuolisella pääkaupunkiseudulla (34 prosenttia).

Liiketoiminnan laajentamista uusiin tuotteisiin on jo tehnyt tai tavoittelee alueittain 25–35 prosenttia yrityksistä. Aktiivisinta tällainen sopeuttaminen on Kanta-Hämeessä, Satakunnassa ja Uudellamaalla, joissa yli 35 prosenttia sopeuttamistoimia tehneistä ja suunnittelevista pk-yrityksistä raportoi tekevänsä niin. Pienimmät osuudet ovat Kainuussa, Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaalla.

Tuotannon siirtäminen toiseen maahan on pk-yritysten keskuudessa hyvin vähän käytetty sopeuttamiskeino: sitä on tehnyt tai suunnittelee kaikilla alueilla vain muutama barometriin vastannut yritys. Suomessa liikenteitoiminnan laajentamista uusille alueille sen sijaan on tehnyt tai harkitsee tekevänsä noin viidennes pk-yrityksistä. Muita alueita harvinaisempaa tämä on maan pohjoisosan yrityksissä.

Pk-yrittysbarometrin aluejako

1. Uusimaa, erilliset raportit:
 - Helsinki
 - Pääkaupunkiseutu (pl. Helsinki)
 - Uusimaa (pl. Helsinki ja Pääkaupunkiseutu)
2. Varsinais-Suomi
3. Satakunta
4. Kanta-Häme
5. Päijät-Häme
6. Pirkanmaa
7. Kymenlaakso
8. Etelä-Karjala
9. Etelä-Savo
10. Pohjois-Savo
11. Pohjois-Karjala
12. Keski-Suomi
13. Etelä-Pohjanmaa
14. Pohjanmaa
15. Keski-Pohjanmaa
16. Pohjois-Pohjanmaa
17. Kainuu
18. Lappi

Lisäksi tehdään raportit Hämeen, Kaakkois-Suomen, Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-alueille sekä Keski-Pohjanmaan Yrittäjien alueelle.

Mannerheimintie 76 A, 00250 Helsinki
 PL 999, 00101 Helsinki
 Puhelin (09) 229 221, faksi (09) 2292 2980
www.yrittajat.fi

- **Etelä-Karjalan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelakarjala
 puhelin 010 470 1100
- **Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
 puhelin (06) 420 5000
- **Etelä-Savon Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/etelasavo
 puhelin 0500 651 311
- **Helsingin Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/helsinki
 puhelin 010 841 3020
- **Hämeen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/hame
 puhelin (03) 682 1153
- **Kainuun Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/kainuu
 puhelin 010 387 7870
- **Keski-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
 puhelin (06) 831 5292
- **Keski-Suomen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/keskisuomi
 puhelin 010 425 9200
- **Kymen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/kymi
 puhelin (05) 544 3030
- **Lapin Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/lappi
 puhelin 0400 898 200
- **Länsipohjan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/lansipohja
 puhelin (016) 221 701
- **Pirkanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/pirkanmaa
 puhelin (03) 251 6500
- **Pohjois-Karjalan Yrittäjät**
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
 puhelin 010 470 7600
- **Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
 puhelin (08) 311 4677
- **Päijät-Hämeen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/paijathame
 puhelin 010 3224 300
- **Pääkaupunkiseudun Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/paakaupunkiseutu
Espoon Yrittäjät ry,
 puhelin 010 422 1400
Kauniaisten Yrittäjät ry,
Grankulla Företagare rf,
 puhelin 010 420 6900
Vantaan Yrittäjät ry,
 puhelin (09) 823 7630
- **Rannikko-Pohjanmaan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa
 puhelin (06) 356 0800
- **Satakunnan Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/satakunta
 puhelin (02) 634 9900
- **Savon Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/savo
 puhelin (017) 368 0500
- **Uudenmaan Yrittäjät ry -**
Nylands Företagare rf
www.yrittajat.fi/uusimaa
 puhelin (09) 274 5420
- **Varsinais-Suomen Yrittäjät ry**
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
 puhelin (02) 275 7100

Pääkonttorit

- **Helsinki**
Eteläesplanadi 8 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 7220
 - **Kuopio**
Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3240
- Finnvera Oyj • valtakunnallinen vaihde 020 460 11
www.finnvera.fi

Aluekonttorit

- **Helsinki**
Eteläesplanadi 8 • PL 1010, 00101 Helsinki
Faksi 020 460 3401
- **Joensuu**
Torikatu 9 A, 80100 Joensuu
Faksi 020 460 2163
- **Jyväskylä**
Sepänkatu 4, 40100 Jyväskylä
Faksi 020 460 2299
- **Kajaani**
Kauppakatu 1, 87100 Kajaani
Faksi 020 460 3899
- **Kuopio**
Haapaniemenkatu 40 • PL 1127, 70111 Kuopio
Faksi 020 460 3330
- **Lahti**
Laiturikatu 2, 5. kerros, 15140 Lahti
Faksi 020 460 2249
- **Lappeenranta**
Snellmaninkatu 10, 53100 Lappeenranta
Faksi 020 460 2149
- **Mikkeli**
Linnankatu 5, 50100 Mikkeli
Faksi 020 460 3690
- **Oulu**
Asemakatu 37, 90100 Oulu
Faksi 020 460 3944
- **Pori**
Valtakatu 6, 28100 Pori
Faksi 020 460 2349
- **Rovaniemi**
Maakuntakatu 10 • PL 8151, 96101 Rovaniemi
Faksi 020 460 2099
- **Seinäjoki**
Kauppatori 1–3, 60100 Seinäjoki
Faksi 020 460 2399
- **Tampere**
Hämeenkatu 9 • PL 559, 33101 Tampere
Faksi 020 460 3711
- **Turku**
Eerikinkatu 2, 20100 Turku
Faksi 020 460 3649
- **Vaasa**
Pitkäkatu 55, 65100 Vaasa
Faksi 020 460 3849

Pietarin-edustusto

- **Finnveran Pietarin edustusto**
Finnish-Russian Innovation Center
Business Center Apollo, office 500
Dobrolyubova Prospect 8
St. Petersburg 197198
Russia
Puhelin +7 812 335 2234
Faksi +7 812 335 2236

Työ- ja elinkeinoministeriö

Aleksanterinkatu 4
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
puhelin 010 60 6000
www.tem.fi

- **Etelä-Pohjanmaan ELY**
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
puhelin 020 636 0030
www.ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa
- **Etelä-Savon ELY**
Mikonkatu 3 ja 5, PL 164, 50101 Mikkeli
puhelin 020 636 0120
www.ely-keskus.fi/etela-savo
- **Hämeen ELY**
Rauhankatu 10, 15110 Lahti
Raatihuoneenkatu 11, 13100 Hämeenlinna
puhelin 020 636 0130
www.ely-keskus.fi/hame
- **Kaakkois-Suomen ELY**
Salpausselänkatu 22, PL 1041, 45101 Kouvola
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta
puhelin 020 636 0090
www.ely-keskus.fi/kaakkois-suomi
- **Kainuun ELY**
Kalliokatu 4, PL 115, 87101 Kajaani
puhelin 020 636 0100
www.ely-keskus.fi/kainuu
- **Keski-Suomen ELY**
Cygnæuksenkatu 1, PL 250, 40101 Jyväskylä
puhelin 020 636 0040, (014) 449 8750
www.ely-keskus.fi/keski-suomi
- **Lapin ELY**
Ruokasenkatu 2, PL 8060, 96101 Rovaniemi
Asemakatu 19, 94100 Kemi
puhelin 020 636 0010
www.ely-keskus.fi/lappi
- **Pirkanmaan ELY**
Kauppakatu 4, PL 297, 33101 Tampere
puhelin 020 636 0050
www.ely-keskus.fi/pirkanmaa
- **Pohjanmaan ELY**
Hovioikeudenpuistikko 19A, PL 131, 65101 Vaasa
Ristirannankatu 1, PL 240, 67101 Kokkola
puhelin 020 636 0140
www.ely-keskus.fi/pohjanmaa
- **Pohjois-Karjalan ELY**
Kauppakatu 40 B, PL 69, 80101 Joensuu
puhelin 020 636 0110
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala
- **Pohjois-Pohjanmaan ELY**
Viestikatu 1, PL 86, 90101 Oulu
puhelin 020 636 0020
www.ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa
- **Pohjois-Savon ELY**
Käsityökatu 41, PL 2000, 70101 Kuopio
puhelin 020 636 0080
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo
- **Satakunnan ELY**
Yrjönkatu 20, 28101 PORI
puhelin 020 636 0150
www.ely-keskus.fi/satakunta
- **Uudenmaan ELY**
Maistraatinportti 2, 00240 Helsinki
puhelin 020 636 0070
www.ely-keskus.fi/uusimaa
- **Varsinais-Suomen ELY**
Ratapihankatu 36, PL 236, 20101 Turku
puhelin 020 636 0060
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Suomen Yrittäjien Sypoint Oy

Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221
faksi 09 2292 2999
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

Suomen Yrittäjät

Mannerheimintie 76 A
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221
faksi 09 2292 2980
toimisto@yrittajat.fi
www.yrittajat.fi

Finnvera Oyj

Valtakunnallinen vaihde: 020 460 11
www.finnvera.fi
Helsinki
Eteläesplanadi 8
PL 1010, 00101 Helsinki
faksi 020 460 7220

Kuopio

Haapaniemenkatu 40
PL 1127, 70111 Kuopio
faksi 020 460 3240

Työ- ja elikeinoministeriö

Aleksanterinkatu 4
PL 32, 00023 Valtioneuvosto
puhelin 010 606 000
faksi 09 1606 2166
www.tem.fi